

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DO PLANU OGÓLNEGO

gminy Wąpielsk

organ sporządzający:

Wójt Gminy Wąpielsk

wykonawca:

Jakub Makarewicz GEOECOM
urbanistyka, ochrona środowiska

Paulina Matecka
uprawniona do wykonywania ocen
oddziaływania na środowisko
na podstawie art. 74 ustawy
z dnia 3 października 2008 r.
o ocenach oddziaływania na środowisko

październik 2025

1. WSTĘP	5
2. USTALENIA PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO GMINY WĄPIELSK ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ZAWARTYCH W NIM CELÓW	7
2.1. Cel i zakres planu ogólnego	7
2.2. Ustalenia projektu planu ogólnego	8
3. POWIĄZANIA PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO GMINY WĄPIELSK Z INNYMI DOKUMENTAMI	12
4. OPIS I OCENA STANU ŚRODOWISKA OBSZARU GMINY	16
4.1. Położenie, użytkowanie i zagospodarowanie terenu	16
4.2. Klimat i zjawiska atmosferyczne	16
4.3. Geomorfologia i rzeźba terenu	17
4.4. Budowa geologiczna i gleby	18
4.4.1 Złoże, tereny i obszary górnicze	18
4.4.2 Warunki glebowe i zasoby agroekologiczne	19
4.5. Wody podziemne	20
4.6. Wody powierzchniowe	20
4.7. Szata roślinna i świat zwierzęcy	22
4.8. Obszary cenne przyrodniczo objęte formą ochroną przyrody	24
4.9. Jakość środowiska oraz jego zagrożeń wraz z identyfikacją źródeł tych zagrożeń	26
4.9.1 Powietrze atmosferyczne	26
4.9.2 Degradacja gleb i powierzchni ziemi	27
4.9.3 Jakość wód	27
4.9.4 Hałas	28
4.9.5 Oddziaływanie w zakresie pola elektromagnetycznego	29
4.9.6 Zagrożenie ryzykiem wystąpienia poważnej awarii przemysłowej	29
4.10. Walory kultury materialnej	29
4.11. Walory krajobrazowe	30
5. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	31
6. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	32
7. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA BEZPOŚREDNIE, POŚREDNIE, WTÓRNE, SKUMULOWANE, KRÓTKOTERMINOWE, ŚREDNIOTERMINOWE I DŁUGOTERMINOWE, STAŁE I CHWILOWE ORAZ POZYTYWNE I NEGATYWNE, NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURY 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU, A TAKŻE NA ŚRODOWISKO	33
8. OPIS STANU ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYMI ZNACZĄCYMI SKUTKAMI DLA ŚRODOWISKA I OBSZARÓW NATURA 2000	43
9. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO	44
10. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO	44
11. INFORMACJE O STOSOWANYCH METODACH SPORZĄDZANIA PROGNOZY	45
12. PROPOZYCJE METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI USTALEŃ OCENIANEGO DOKUMENTU	45
13. ANALIZA WARIANTOWA	46
14. OCENA PRZEWIDYWANYCH ZNACZĄCYCH ODDZIAŁYWAŃ NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY ORAZ INTEGRALNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ OBSZARÓW NATURA 2000	47
15. WNIOSKI	48
16. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	49
17. OŚWIADCZENIE	50
18. LITERATURA I WYKORZYSTANE MATERIAŁY	51

1. WSTĘP

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko planu ogólnego gminy Wąpielsk wykonana w związku z podjęciem uchwały nr III.14.2024 Rady Gminy Wąpielsk z dnia 11 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania planu ogólnego gminy Wąpielsk, zwanego w dalszej części prognozy „projektem planu”. Granicami obszaru objętego przystąpieniem do sporządzania Planu ogólnego są granice administracyjne wiejskiej gminy Wąpielsk.

Plan ogólny gminy stanowi nowy instrument planowania przestrzennego, wprowadzony na mocy ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw. Opracowanie prognozy jest elementem procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, prowadzonej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.) – zw. dalej „ustawą ooś”.

Podstawą formalną wykonania opracowania jest zlecenie Urzędu Gminy Wąpielsk. Całość prac wykonanych w celu sporządzenia niniejszego opracowania spoczywała po stronie autorów - Jakuba Makarewicza oraz Pauliny Mateckiej. W opracowaniu wykorzystano materiały źródłowe, których wykaz zamieszczono na końcu opracowania.

Obligatoryjny zakres prognozy oddziaływania na środowisko opracowywanej na planu ogólnego precyzuje art. 51 ustawy ooś. Zakres ten został uzgodniony z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym oraz z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska. Organy nie wniosły zmian w zakresie prognozy w przedmiotowej sprawie, w stosunku do zakresu zawartego w ustawie ooś.

Prognoza sporządzona została według zaleceń zawartych w podręczniku „Natura 2000 w planowaniu przestrzennym – rola korytarzy ekologicznych” M. Kistowskiego i M. Pchałka (2009). Obejmuje ona cztery części podstawowe i piątą – podsumowującą, na które składają się:

- Część dokumentacyjno-analityczna, polegająca na określeniu metod sporządzania prognozy, omówieniu treści ocenianego projektu dokumentu planistycznego oraz celów sformułowanych w innych przyjętych lub wcześniej przygotowanych dokumentach dotyczących przestrzeni przedmiotowego obszaru, a także na charakterystyce stanu środowiska oraz problemów ochrony środowiska (szczególnie odnoszących się do obszarów i obiektów chronionych w świetle u.o.p.) w obszarze objętym opracowaniem.
- Część dotycząca oceny zgodności z innymi dokumentami, polegająca na ocenie wewnętrznej zgodności dokumentu, sposobu uwzględnienia w analizowanym dokumencie celów (w szczególności dotyczących ochrony środowiska) sformułowanych w innych dokumentach dotyczących opracowywanego obszaru, a także ocenie sposobu uwzględnienia w ocenianym dokumencie problemów ochrony środowiska występujących na analizowanym obszarze, szczególnie dotyczących ochrony przyrody.
- Część oceny oddziaływania na środowisko, która obejmuje określenie przewidywanych znaczących oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego, ludzi oraz wybrane elementy środowiska związanego z inwestycjami oraz na cele i przedmiot ochrony, jak i integralność oraz spójność obszarów Natura 2000.
- Część konkluzji i wskazań dotyczących zmian projektu dokumentu, stanowiących kluczowe wnioski z przeprowadzonej oceny, zawierające w szczególności charakterystykę oddziaływań i ich istotności (w tym dla gatunków i siedlisk o znaczeniu priorytetowym) oraz propozycje: 1) działań łagodzących, 2) rozwiązań alternatywnych w stosunku do zawartych w ocenianym dokumencie w tym odrębnie dla działań mogących powodować znaczące negatywne skutki dla celów i przedmiotów ochrony oraz integralności i spójności obszarów N2000, 3) działań kompensujących negatywne skutki dla środowiska, a szczególnie dla obszarów N2000, 4) metod

monitorowania skutków realizacji ustaleń ocenianego dokumentu planistycznego dla środowiska.

- Część podsumowująca, zawierająca wnioski z wcześniej przeprowadzonych etapów.

Główną częścią prognozy jest identyfikacja źródeł zagrożeń oraz określenie przewidywanych znaczących oddziaływań, w tym oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych i chwilowych oraz pozytywnych i negatywnych, na środowisko i jego poszczególne elementy z uwzględnieniem zależności między nimi.

Prognoza jest wysoko specjalistycznym instrumentem posiadającym wszystkie cechy analizy systemowej. Jako taka stosuje metody otwarte, dostosowane do rodzaju i charakteru analizowanego dokumentu - tj. projektu planu. Jej zadaniem jest wskazywanie i przedstawianie skutków środowiskowych związanych z przyszłym uchwaleniem przez decydentów projektu planu oraz sposobów uniknięcia niepożądanych skutków działań.

Prognoza do projektu planu nie jest dokumentem, który w sposób ilościowy wskazuje presje i oddziaływania, wynikające z realizacji jego zapisów, a pokazuje, na przykładzie konkretnych przykładów, ogólny kierunek, w którym zmierzać będą przyszłe problemy środowiskowe wynikające z realizacji dokumentu. Jest to wynikiem stosunkowo ogólnych danych o przyszłych inwestycjach, szczególnie w odniesieniu do szczegółów technicznych, które mogą mieć istotne znaczenie dla wielkości wywieranych presji środowiskowych. Skupiono się zatem na określeniu jakościowym kierunków przemian oraz poddano charakterystyce cechy poszczególnych oddziaływań.

2. USTALENIA PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO GMINY WĄPIELSK ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ZAWARTYCH W NIM CELÓW

Projekt planu ogólnego gminy Wąpielsk jest kluczowym instrumentem polityki przestrzennej na poziomie lokalnym, umożliwiającym racjonalne i zrównoważone gospodarowanie przestrzenią. Ustalenia planu odnoszą się do istniejących uwarunkowań funkcjonalnych, środowiskowych i społecznych oraz wyznaczają ramy dla dalszego rozwoju gminy, w zgodzie z dokumentami rangi regionalnej i krajowej.

2.1. Cel i zakres planu ogólnego

Plan ogólny gminy Wąpielsk stanowi akt prawa miejscowego, który zastąpi dotychczas obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, tracące moc najpóźniej 30 czerwca 2026 r. Po tej dacie to plan ogólny będzie jedynym dokumentem określającym przeznaczenie terenów.

Obszar gminy Wąpielsk charakteryzuje się wyraźnie rolniczym sposobem użytkowania – dominują tu grunty orne o wysokich wartościach glebowych, które od wieków stanowią podstawę lokalnej gospodarki. Mimo silnych przekształceń antropogenicznych, zachowały się tu liczne elementy środowiska o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Szczególną rolę pełni dolina rzeki Drwęcy, objęta ochroną w ramach obszaru Natura 2000 „Dolina Drwęcy”, rezerwatu przyrody rzeka Drwęca, a także Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy. Dodatkowo na terenie gminy występuje rezerwat przyrody Tomkowo oraz pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Te uwarunkowania w znacznym stopniu determinują sposób zagospodarowania przestrzeni – większość gminy objęta strefą otwartą (SO), która ogranicza możliwości intensywnej urbanizacji, a jednocześnie sprzyja zachowaniu równowagi między funkcjami osadniczymi, rolniczymi i środowiskowymi.

Gmina Wąpielsk charakteryzuje się silnymi powiązaniem funkcjonalnymi z pobliskimi ośrodkami miejskimi – Rypinem, Brodnicą i Golubiem-Dobrzyniem, które pełnią rolę regionalnych centrów usługowych, edukacyjnych, kulturalnych i zdrowotnych. Mieszkańcy gminy w znacznym stopniu korzystają z ich zasobów i oferty instytucjonalnej. Jednocześnie Wąpielsk pełni funkcję zaplecza rolniczego regionu, a znaczna część ludności aktywnej zawodowo dojeżdża do sąsiednich miast w celach pracy i nauki.

Każda nowa forma zagospodarowania przestrzeni, zwłaszcza związana z procesami urbanizacji, może oddziaływać na środowisko – w zależności od lokalizacji, skali i charakteru inwestycji. W przypadku terenów już zagospodarowanych projekt planu ogólnego nie przewiduje znaczącego wzrostu presji środowiskowej, lecz raczej porządkuje dotychczasowe użytkowanie i sprzyja efektywnemu wykorzystaniu istniejącej infrastruktury. Dogęszczanie zabudowy może lokalnie skutkować wzrostem emisji i hałasu czy zmniejszeniem powierzchni biologicznie czynnych, ale jednocześnie przeciwdziała niekontrolowanemu rozpraszaniu zabudowy i chroni obszary cenne przyrodniczo oraz rolniczo.

Większe ryzyko oddziaływań środowiskowych może pojawić się w przypadku przekształceń terenów dotąd niezainwestowanych, zwłaszcza położonych w dolinach, na glebach o wysokiej klasie bonitacyjnej czy w sąsiedztwie obszarów chronionych. Plan ogólny gminy Wąpielsk przewiduje jednak mechanizmy ograniczające takie ryzyka poprzez unikanie lokalizacji zabudowy na terenach szczególnie wrażliwych, zalewowych i krajobrazowo cennych, objętych formami ochrony przyrody.

Plan ogólny gminy został opracowany z uwzględnieniem zarówno potrzeb rozwojowych społeczności lokalnej, jak i konieczności ochrony wartości środowiskowych. Jego ustalenia nie powinny prowadzić do znaczącego pogorszenia stanu środowiska naturalnego. Potencjalne oddziaływania będą każdorazowo podlegały szczegółowej analizie na kolejnych etapach planowania – przede wszystkim przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub w procedurach oceny oddziaływania na środowisko.

Celem opracowania planu ogólnego jest nie tylko wypełnienie ustawowego obowiązku, ale przede wszystkim stworzenie instrumentu, który umożliwi racjonalne i zrównoważone prowadzenie polityki przestrzennej. Plan ogólny stanowi podstawę:

- do uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- do wydawania decyzji o warunkach zabudowy (WZ), które zgodnie z nowymi przepisami będą mogły być wydawane wyłącznie na terenach wyznaczonych jako Obszary Uzupełnienia Zabudowy (OUZ).

Plan ogólny kształtuje strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy, poprzez wyznaczenie stref planistycznych oraz określenie gminnych standardów urbanistycznych, które definiują możliwe formy zagospodarowania i parametry zabudowy. Ustalenia planu mają charakter wiążący zarówno przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy. W praktyce oznacza to, że brak uchwalenia planu ogólnego uniemożliwi prowadzenie polityki przestrzennej na poziomie lokalnym – zarówno w zakresie uchwalania nowych planów miejscowych, jak i wydawania decyzji o warunkach zabudowy.

W projekcie planu ogólnego gminy Wąpielsk, w ramach elementów obowiązkowych określono:

- strefy planistyczne,
- gminne standardy urbanistyczne, obejmujące gminny katalog stref planistycznych, w którym określa się profil funkcjonalny stref planistycznych oraz parametry zabudowy i zagospodarowania terenu (wartości maksymalnej nadziemnej intensywności zabudowy, maksymalnej wysokości zabudowy, maksymalnego udziału powierzchni zabudowy oraz minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej).

W ramach elementów fakultatywnych określono:

- obszary uzupełnienia zabudowy (OUZ).

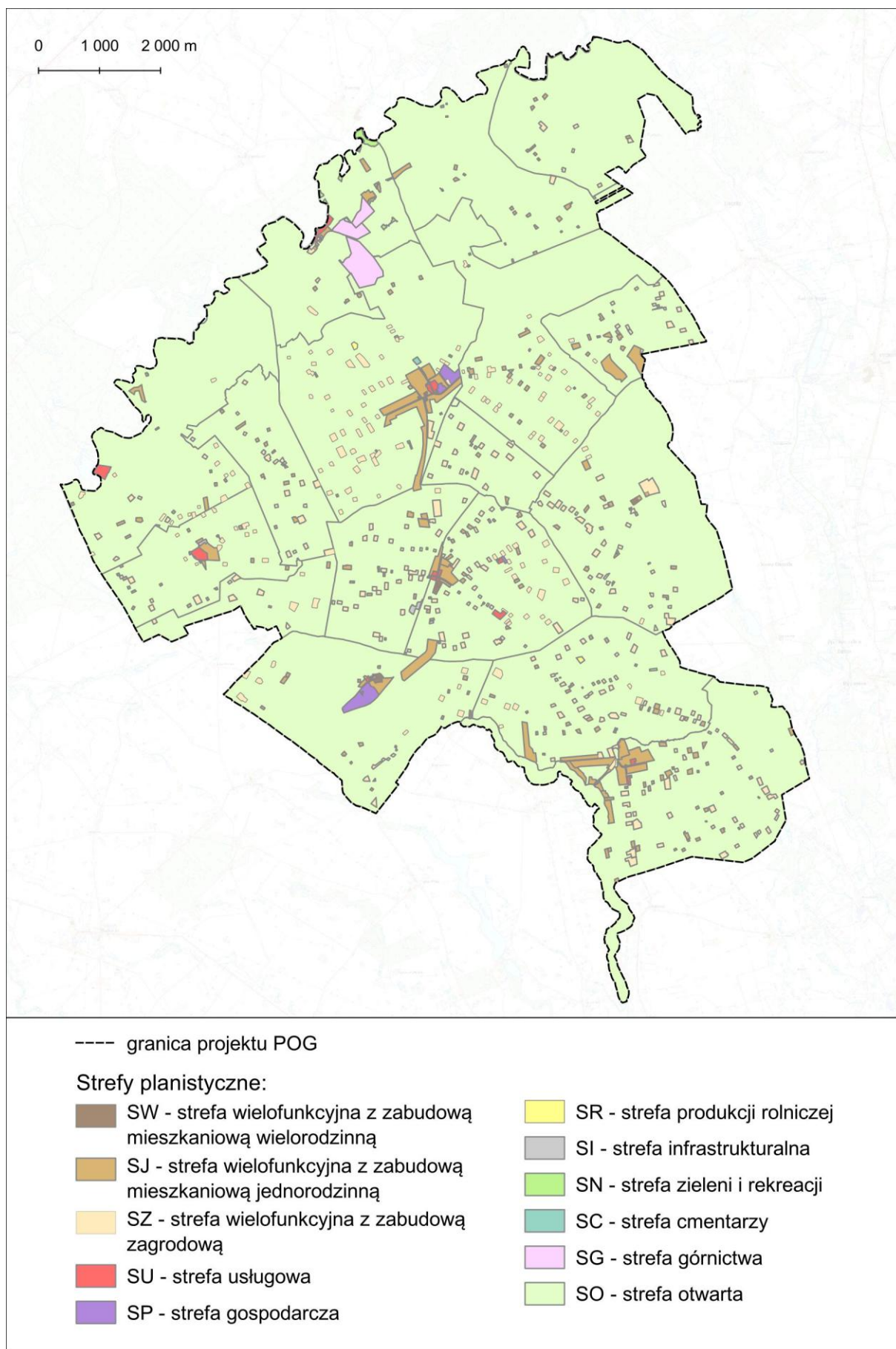
Odstąpiono od wskazania gminnych standardów dostępności infrastruktury społecznej (również będących elementem fakultatywnym).

2.2. Ustalenia projektu planu ogólnego

Na obszarze gminy Wąpielsk wyznaczono następujące typy stref planistycznych, spośród 13 dopuszczonych w art. 13c ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną, oznaczona symbolem SW,
- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną, oznaczona symbolem SJ,
- strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową, oznaczona symbolem SZ,
- strefa usługowa, oznaczona symbolem SU,
- strefa gospodarcza, oznaczona symbolem SP,
- strefa produkcji rolniczej, oznaczona symbolem SR,
- strefa infrastrukturalna, oznaczona symbolem SI,
- strefa zieleni i rekreacji, oznaczona symbolem SN,
- strefa cmentarzy, oznaczona symbolem SC,
- strefa górnictwa SG,
- strefa otwarta, oznaczona symbolem SO.

Nie wyznaczono strefy handlu wielkopowierzchniowego z uwagi na brak zapotrzebowania i przesłanek funkcjonalnych. Strefy zostały wyznaczone w sposób rozłączny, z uwzględnieniem istniejącego i planowanego zagospodarowania, warunków środowiskowych, dostępności infrastruktury oraz dotychczas obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Rysunek 1. Strefy planistyczne wyznaczone w projekcie planu ogólnego gminy Wąpielsk

Każda strefa posiada przypisany profil funkcjonalny podstawowy (stały) oraz profil dodatkowy (zmienny, ustalany lokalnie), który wskazuje dopuszczalne formy użytkowania danego obszaru. Szczegółowe zestawienie funkcji podstawowych i dodatkowych dla każdej strefy zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 1. Profile funkcjonalne podstawowe i dodatkowe określone dla stref planistycznych

Lp.	Symbol literowy	Nazwa strefy planistycznej	Profil funkcjonalny strefy planistycznej	
			podstawowy	dodatkowy*
1	SW	strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną	teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	-
2	SJ	strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren zabudowy letniskowej lub rekreacji indywidualnej, teren zieleni naturalnej
3	SZ	strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową	teren zabudowy zagrodowej, teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren usług
4	SU	strefa usługowa	teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	-
5	SP	strefa gospodarcza	teren produkcji, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	-
6	SR	strefa produkcji rolniczej	teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren wielkotowarowej produkcji rolnej, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren biogazowni
7	SI	strefa infrastrukturalna	teren infrastruktury technicznej, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych	-
8	SN	strefa zieleni i rekreacji	teren zieleni urządzonej, teren plaży, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren usług turystyki
9	SC	strefa cmentarzy	teren cmentarza, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	-
10	SG	Strefa górnictwa	teren górnictwa i wydobywania, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren usług biurowych i administracji
11	SO	strefa otwarta	teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren elektrowni słonecznej, teren elektrowni wiatrowej

*profil dodatkowy określony w wybranych strefach

Charakterystyka wybranych stref planistycznych

Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną została wyznaczona w miejscowościach Kiełpiny, Radziki Duże, Ruszkowo i Wąpielsk II. Obejmuje ona istniejące zespoły zabudowy o charakterze bardziej zwartym, w tym budynki mieszkalne wielorodzinne, towarzyszące im budynki jednorodzinne oraz elementy uzupełniające, takie jak garaże czy tereny zieleni urządzonej. Parametry planistyczne dopuszczają dalszy rozwój tej formy mieszkalnictwa przy jednoczesnym zachowaniu równowagi z otoczeniem jednorodzinnym, a także kształtowanie terenów zieleni i funkcji rekreacyjnych. Nowe tereny pod zabudowę wielorodzinną nie zostały wyznaczone poza ww. lokalizacjami.

Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną obejmuje większość terenów osadniczych, zlokalizowanych przede wszystkim w miejscowościach: Bielawki, Długie I, Długie II, Kierz Półwieski, Kiełpiny, Kupno, Lamkowizna, Półwiesk Duży, Półwiesk Mały, Radziki Duże, Radziki Małe, Ruszkowo, Tomkowo, Wąpielsk I, Wąpielsk II, Łapinóż-Rumunki oraz Łapinówek. Plan ogólny

przewiduje możliwość dalszego rozwoju zabudowy w układzie wolnostojącym, bliźniaczym czy szeregowym, z zachowaniem minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej (50%) i ograniczeniem wysokości do 11 m. Strefa ta odpowiada na potrzeby lokalnej społeczności związane z budową domów jednorodzinnych, jednocześnie ograniczając nadmierne rozproszenie zabudowy.

Strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową jest najliczniejsza na obszarze gminy i odzwierciedla jej rolniczy charakter. Obejmuje tereny zabudowy wiejskiej związanej z produkcją rolną oraz funkcją mieszkaniową, zlokalizowane w miejscowościach: Bielawki, Długie I, Długie II, Kierz Półwieski, Kiełpiny, Kupno, Lamkowizna, Półwiesk Duży, Półwiesk Mały, Radziki Duże, Radziki Małe, Ruszkowo, Tomkowo, Wąpielsk I, Wąpielsk II, Łapinóż-Rumunki oraz Łapinówek. W ramach strefy możliwa jest kontynuacja i rozwój istniejącej zabudowy rolniczej, jej modernizacja oraz wymiana w procesie technicznego następstwa pokoleń. Dopuszcza się również wznoszenie nowych budynków mieszkalnych i gospodarczych, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych w przepisach odrębnych, w szczególności dotyczących ochrony gruntów rolnych, krajobrazu kulturowego i ładu przestrzennego.

Strefa usługowa obejmuje tereny związane z usługami publicznymi i lokalnymi, takimi jak szkoły, świetlice wiejskie czy obiekty opieki zdrowotnej, które podlegają szczególnym normom m.in. w zakresie ochrony akustycznej i bezpieczeństwa użytkowników. Strefy te zostały wyznaczone w miejscowościach: Długie II, Kiełpiny, Kupno, Półwiesk Mały, Radziki Duże, Ruszkowo, Tomkowo, Wąpielsk I i Wąpielsk II. Rozwój tej strefy ma zasadnicze znaczenie dla podnoszenia jakości życia w gminie, ograniczania konieczności codziennych dojazdów do sąsiednich ośrodków miejskich oraz wzmacniania roli lokalnych centrów wiejskich jako miejsc skupiających życie społeczne i gospodarcze.

Strefa gospodarcza obejmuje istniejące zespoły zabudowy produkcyjno-usługowej, zlokalizowane w miejscowościach: Radziki Duże, Radziki Małe, Ruszkowo i Wąpielsk II. W ramach tej strefy nie przewiduje się istotnych zmian funkcjonalnych, a głównym celem jest utrzymanie i ewentualna modernizacja dotychczasowych zakładów.

Strefa produkcji rolniczej obejmuje tereny wielkotowarowej produkcji rolnej, wyznaczone w miejscowościach Długie I i Radziki Duże. Jej zadaniem jest umożliwienie dalszego rozwoju, rewitalizacji i reinwestycji w gospodarstwa rolne, co pozwoli na ich dostosowanie do nowoczesnych standardów produkcji.

Strefa cmentarzy obejmuje teren czynnego cmentarza w Radzikach Dużych. Ta specyficzna i szczegółowa strefa wiąże się z występowaniem zakazów związanych ze strefami ochronnymi cmentarzy.

Strefa górnictwa została wyznaczona na terenach związanych z eksploatacją kruszyw naturalnych w miejscowościach Kupno i Radziki Duże, a także obejmuje obszar górniczy w sąsiedztwie. Wyznaczenie tej strefy porządkuje i zabezpiecza prowadzenie działalności wydobywczej, ograniczając ryzyko konfliktów przestrzennych z zabudową mieszkaniową i rolniczą.

Strefa zieleni i rekreacji obejmuje zarówno obszary zieleni urządzonej, jak i zieleni o charakterze naturalnym. Rozwój tej strefy sprzyja poprawie jakości życia mieszkańców oraz dywersyfikacji funkcji gminy w kierunku turystyki i wypoczynku. Warto zaznaczyć, że elementy zieleni urządzonej i naturalnej mogą występować także w ramach innych stref, w tym mieszkaniowych czy usługowych, nawet jeśli nie zostały wyodrębnione w ramach strefy SN.

Strefa komunikacji wyznaczana jest dla terenów kolejowych, terenów dróg ekspresowych oraz dróg krajowych i wojewódzkich w klasach drogi głównej i drogi głównej ruchu przyspieszonego. Ponieważ na obszarze gminy Wąpielsk nie występują tego typu obiekty, strefa komunikacyjna nie została wyznaczona. Niemniej w każdej jednej strefie można wyznaczać tereny komunikacji w przyszłych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Strefa otwarta obejmuje ponad 93% powierzchni gminy i została wyznaczona na terenach niezabudowanych, w tym o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Obejmuje pola uprawne, łąki, lasy, wody powierzchniowe oraz inne obszary wolne od zabudowy. Stanowi

podstawowy element systemu ekologicznego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem doliny rzeki Drwęcy, obszaru Natura 2000 „Dolina Drwęcy”, Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy, a także rezerwatów przyrody, pomników przyrody i użytków ekologicznych. Jej funkcją jest zachowanie równowagi między procesami urbanizacji a ochroną środowiska, a także zabezpieczenie gleb o wysokiej klasie bonitacyjnej. W praktyce strefa ta pełni rolę bufora ograniczającego rozpraszanie zabudowy i stanowi fundament polityki przestrzennej gminy.

W planie ogólnym gminy Wąpielsk wyznaczono strefy planistyczne w oparciu o aktualne ich zagospodarowanie i użytkowanie, jak i planowane przeznaczenie terenów w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W niektórych przypadkach uwzględniono wydane decyzje o warunkach, które znajdowały się w sąsiedztwie terenów istniejącej zabudowy, a także luki w zabudowie. Oprócz istniejącego zagospodarowania wzięto pod uwagę odpowiadające im tereny niezainwestowane w ramach obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także luki w zespołach zabudowy w obrębie danej strefy.

3. POWIĄZANIA PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO GMINY WĄPIELSK Z INNYMI DOKUMENTAMI

Projekt planu ogólnego gminy Wąpielsk został opracowany zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz w oparciu o obowiązujące dokumenty strategiczne, planistyczne i sektorowe na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym.

Powiązania z dokumentami lokalnymi i ponadlokalnymi

Strategia Rozwoju Gminy Wąpielsk

Projekt planu ogólnego uwzględnia zapisy obowiązującej Strategii Rozwoju Gminy Wąpielsk. Zawiera ona podstawowe cele rozwoju strategicznego gminy wraz z ustaleniami i rekomendacjami dla kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.

Strategia rozwoju gminy Wąpielsk nie przewiduje istotnego zwiększenia zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową poza terenami wskazanymi w obowiązujących dokumentach planistycznych. Zarówno w dokumentach strategicznych wyższego rzędu, takich jak Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2030+, jak i w strategiach powiatowych, nie zidentyfikowano szczególnych potrzeb w zakresie intensyfikacji zabudowy mieszkaniowej. W konsekwencji, na moment uchwalania Planu ogólnego, strategia gminy nie wskazuje nowych kierunków przestrzennych związanych z rozwojem funkcji mieszkaniowej ani nie sygnalizuje zwiększonego zapotrzebowania na nowe tereny budowlane. Również w odniesieniu do dokumentów ponadlokalnych, w tym dotyczących obszaru oddziaływania Centralnego Portu Komunikacyjnego, nie przewiduje się szczególnych uwarunkowań dla gminy Wąpielsk w zakresie rozwoju zabudowy mieszkaniowej.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wąpielsk zakłada wyodrębnienie czterech stref rozwojowych, różnicujących politykę przestrzenną zgodnie z uwarunkowaniami środowiskowymi i gospodarczymi. Wyróżniono:

- Strefę wielofunkcyjną – obejmującą Wąpielsk jako główny ośrodek administracyjny i usługowy oraz miejscowości pełniące funkcje uzupełniające, takie jak Radziki Duże, Radziki Małe i Półwiesk Duży i Mały, w których koncentruje się rozwój osadniczy i gospodarczy,
- Strefę rolniczo-osadniczą – obejmującą obszary rolnicze o utrwalonych funkcjach osadniczych, sprzyjających lokalizacji zabudowy mieszkaniowej i usługowej w powiązaniu z funkcją rolniczą,
- Strefę rolniczo-ekologiczną – obszary predysponowane do prowadzenia produkcji rolniczej z jednoczesnym zachowaniem walorów środowiskowych i krajobrazowych, szczególnie w dolinach rzek i cieków m.in. Strugi Wąpielewskiej, oraz okolicy jeziora Długiego,

- Strefę leśną – obejmującą kompleksy leśne w północno-zachodniej części gminy w dolinie Drwęcy, pełniące funkcje przyrodnicze, rekreacyjne i ochronne, w tym w otoczeniu obszarów Natura 2000 oraz obszarów chronionego krajobrazu.

Hierarchia osadnicza gminy została ukształtowana w oparciu o rolę poszczególnych miejscowości. Wąpielsk pełni funkcję ośrodka głównego i centrum usługowego gminy. Rolę lokalnych ośrodków obsługi ludności pełnią wsie sołeckie, m.in. Radziki, Półwiesk Duży i Księża. Pozostałe miejscowości gminy zachowują charakter rolniczo-mieszkaniowy, z usługami ograniczonymi do obsługi potrzeb lokalnych.

Polityka przestrzenna gminy Wąpielsk zakłada koncentrację nowej zabudowy w sąsiedztwie istniejących struktur osadniczych, co pozwala na racjonalne wykorzystanie infrastruktury technicznej i społecznej oraz ochronę cennych zasobów przyrodniczych i rolniczych. Unikanie zabudowy rozproszonej sprzyja ograniczeniu kosztów infrastrukturalnych i utrzymaniu ładu przestrzennego – w szczególności w rejonie Wąpielska, jako siedziby gminy. W zakresie transportu kluczowe znaczenie ma modernizacja układu drogowego – w tym dróg powiatowych – zapewniających powiązania z Rypinem, Brodnicą i Golubiem-Dobrzyniem oraz dostęp do sieci dróg wojewódzkich (DW 560 i DW 534).

Hierarchia osadnicza gminy została ukształtowana w oparciu o rolę poszczególnych miejscowości. Wąpielsk pełni funkcję ośrodka głównego i centrum usługowego gminy. Rolę lokalnych ośrodków obsługi ludności pełnią wsie sołeckie. Pozostałe miejscowości gminy zachowują charakter rolniczo-mieszkaniowy, z usługami ograniczonymi do obsługi potrzeb lokalnych.

Polityka przestrzenna realizowana na terenie gminy Wąpielsk zakłada racjonalne kształtowanie struktury użytkowania terenu oraz utrzymanie zintegrowanego ładu przestrzennego, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań środowiskowych, społecznych i gospodarczych. Kluczowym elementem tego procesu jest unikanie rozpraszania zabudowy na tereny dotychczas nieurbanizowane oraz koncentracja nowej zabudowy w obrębie istniejących jednostek osadniczych. Takie podejście pozwala ograniczać zjawisko chaotycznej suburbanizacji, maksymalizować wykorzystanie już uzbrojonych terenów oraz lokować nowe inwestycje w miejscowościach o największym potencjale infrastrukturalnym. Działania te umożliwiają optymalizację kosztów utrzymania i rozbudowy infrastruktury technicznej oraz społecznej, a także wspierają harmonijny rozwój gminy.

Powiązania z dokumentami regionalnymi

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Projekt planu ogólnego uwzględnia zapisy obowiązującego *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego*, przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr XI/135/2003 z dnia 26 czerwca 2003 r. Dokument ten stanowi nadrzędne ramy strategiczne, w których plan ogólny gminy Wąpielsk został osadzony, zarówno pod względem kierunków rozwoju przestrzennego, jak i priorytetów ochrony środowiska oraz realizacji zadań publicznych o charakterze ponadlokalnym.

Na potrzeby planu ogólnego gminy Wąpielsk przeprowadzono analizę inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zawartych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego. Do najważniejszych z nich należą:

- Ochrona gruntów o wysokiej przydatności dla rolnictwa przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze
- Utworzenie rezerwatów i parków kulturowych
- Opracowanie programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami
- Realizacja programu zwiększenia lesistości i zadrzewień w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2001 – 2020

Położenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie Rypina, Brodnicy i Golubia-Dobrzynia powoduje silne powiązania funkcjonalne z wymienionymi miastami. Wąpielsk pełni rolę zaplecza produkcji rolnej, przy czym znaczna część mieszkańców gminy dojeżdża do ościennych miast w celach zawodowych, edukacyjnych i usługowych. Plan województwa wskazuje, że Wąpielsk znajduje się w strefie intensywnej gospodarki rolnej, gdzie dominuje indywidualna gospodarka rolnicza i ochrona terenów o wysokich walorach przyrodniczych, aby zachować równowagę między funkcjami osadniczymi a środowiskowymi.

Na poziomie planu ogólnego gminy Wąpielsk realizacja celów z poziomu planu województwa jest możliwa poprzez uwzględnienie stref typowych dla ośrodków o znaczeniu lokalnym: strefy otwartej, gospodarczej, strefy wielofunkcyjnej z zabudową jednorodzinną, strefy zabudowy zagrodowej, strefy usług. Ośrodki gminne, koncentrujące potencjał lokalny powinny oferować zróżnicowane możliwości w szczególności w zakresie usług lokalnych zdrowia, oświaty, administracji publicznej, a także działalności pozarolniczej kultury, gospodarki i sportu na poziomie gminnym. Tego rodzaju strefy znalazły się w planie ogólnym gminy, umożliwiając kontynuację i przyszłą realizację wymienionych funkcji.

Audyt krajobrazowy województwa kujawsko-pomorskiego

W projekcie planu ogólnego uwzględniono także zapisy *Audyty krajobrazowego województwa kujawsko-pomorskiego*, przyjętego uchwałą nr LXI/851/2023 z dnia 25 września 2023 r. Na terenie gminy Wąpielsk zidentyfikowano 11 krajobrazów, z których żaden nie uzyskał statusu krajobrazu priorytetowego. Jednak dla niektórych z nich audyt krajobrazowy formułuje rekomendacje i wnioski, ponieważ krajobrazy te położone są w całości lub częściowo na obszarach chronionych w rozumieniu art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Wyznaczone strefy planistyczne w planie ogólnym gminy Wąpielsk uwzględniają rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym dla krajobrazów położonych w granicach obszarów chronionych. W planie ogólnym gminy Wąpielsk tereny w granicach krajobrazów, dla których sformułowane są rekomendacje i wnioski w audycie krajobrazowym włączono do strefy otwartej w celu ochrony obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych oraz krajobrazowych przed niekontrolowaną ekspansją zabudowy zachowując integralność i naturalny charakter tych terenów. Należy podkreślić, iż wyznaczenie strefy otwartej nadal umożliwia wykorzystywanie terenów do celów rekreacyjnych, wypoczynkowych, jako tereny: lasu, zieleni naturalnej, ogrodów działkowych, wód. Ponadto w strefie otwartej mogą znajdować się elementy infrastruktury transportowej oraz tereny związane z infrastrukturą techniczną. Wyznaczenie strefy otwartej pozwala na rozwój przestrzenny gminy nie narażając jednocześnie cennych terenów przyrodniczych na niekontrolowaną urbanizację.

Powiązania z dokumentami krajowymi i unijnymi

Plan ogólny uwzględnia priorytety i wytyczne wynikające z dokumentów krajowych, wspólnotowych oraz międzynarodowych dotyczących ochrony środowiska, ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Wśród dokumentów międzynarodowych, do których odnosi plan, znajdują się m.in.

- Konferencja ONZ w Rio de Janeiro (1992) – podstawowy akt definiujący zasady zrównoważonego rozwoju, na którym opiera się integracja polityki przestrzennej z celami społecznymi, środowiskowymi i gospodarczymi,
- Konwencja Berneńska – dotycząca ochrony gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk,
- Protokół z Kioto, Protokół montrealski, Protokół z Aarhus – odnoszące się do ograniczania emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń oraz zapewnienia dostępu do informacji o środowisku,
- Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) – której celem jest podejmowanie działań adaptacyjnych i ograniczających skutki zmian klimatycznych.

Na poziomie unijnym uwzględniono wytyczne zawarte w dyrektywach środowiskowych, w szczególności:

- Dyrektywa 92/43/EWG (tzw. siedliskowa) oraz Dyrektywa 2009/147/WE (ptasia) – podstawy prawne funkcjonowania sieci Natura 2000,
- Ramowa Dyrektywa Wodna (2000/60/WE) – w zakresie ochrony i zrównoważonego użytkowania zasobów wodnych,
- Dyrektywa odpadowa 2008/98/WE, Dyrektywa IPPC, Dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych – dotyczące ochrony jakości powietrza i gospodarki odpadami.

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej krajowe akty prawne zostały dostosowane do wymogów wspólnotowych, a zapisy planu ogólnego respektują te uwarunkowania, w szczególności w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, jakości środowiska życia, planowania przestrzeni otwartych oraz efektywnego gospodarowania zasobami naturalnymi.

Dodatkowo, dokument uwzględnia kierunki strategiczne wynikające z aktualnych polityk i strategii Unii Europejskiej oraz Polski, w tym:

- Europejskiego Zielonego Ładu – szczególnie w zakresie neutralności klimatycznej, ochrony ekosystemów, zwiększenia retencji wody, adaptacji do zmian klimatu;
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 – w zakresie wspierania rozwoju zrównoważonych, odpornych i konkurencyjnych terytoriów;
- Polityki ekologicznej państwa 2030 – szczególnie w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, przeciwdziałania presji inwestycyjnej na obszary chronione, ochrony klimatu oraz gospodarki niskoemisyjnej;
- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju – w zakresie równoważenia rozwoju przestrzennego, poprawy jakości życia mieszkańców i zwiększenia odporności terenów wiejskich.

W planie ogólnym gminy Wąpielsk przyjęto zasadę integracji celów środowiskowych z celami społecznymi i gospodarczymi oraz racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Dokument ten wspiera ochronę środowiska, klimatu i zasobów naturalnych w skali lokalnej, przyczyniając się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia odporności gminy na presję urbanizacyjną i skutki zmian klimatycznych. Tym samym plan ogólny pełni nie tylko funkcję narzędzia ładu przestrzennego, ale także stanowi istotny instrument wdrażania zobowiązań wynikających z krajowych, unijnych i międzynarodowych polityk w zakresie ochrony przyrody, krajobrazu i zrównoważonego rozwoju.

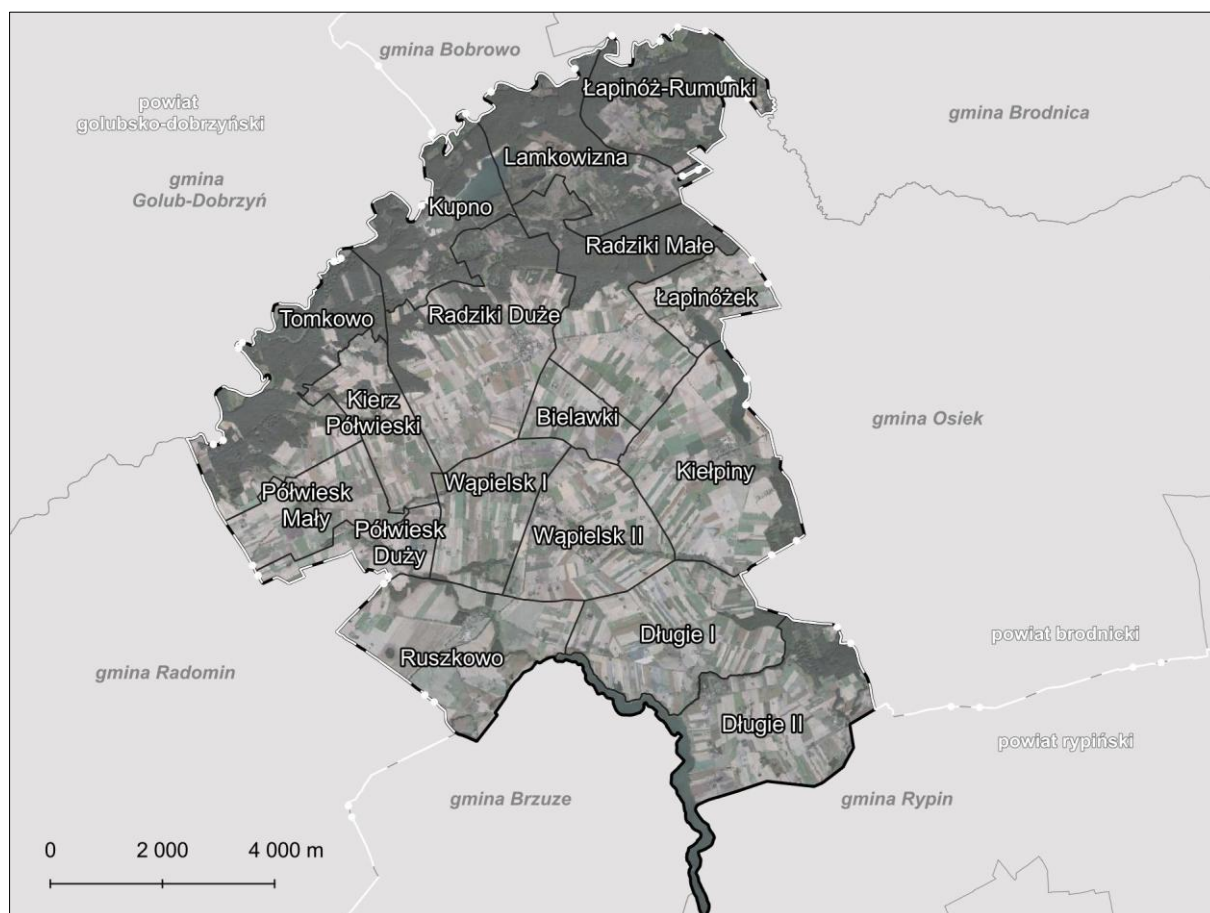
4. OPIS I OCENA STANU ŚRODOWISKA OBSZARU GMINY

Szczegółową charakterystykę stanu środowiska przyrodniczego gminy Wąpielsk zawiera Opracowanie ekofizjograficzne do planu ogólnego dla gminy Wąpielsk, sporządzone w październiku 2024 r. W Prognozie stan i potencjalne zmiany środowiska przyrodniczego przedstawiono w formie syntezy.

4.1. Położenie, użytkowanie i zagospodarowanie terenu

Obszar opracowania obejmuje wiejską gminę Wąpielsk, położoną w powiecie rypińskim, na wschodzie województwa kujawsko-pomorskiego. Naturalne granice gminy tworzą rzeka Drwęca na północy oraz brzegi jezior: Długiego od południa i Kiełpińskiego od wschodu. Pozostałe granice są sztuczne, wyznaczone przez układ dróg i granice pól. Gmina graniczy z następującymi gminami: Bobrowo, Brodnica, Osiek (powiat brodnicki), Rypin, Brzuze (powiat rypiński), Radomin, Golub-Dobrzyń (powiat golubsko-dobrzyński).

Gmina Wąpielsk położona jest 6 km od Rypina, siedziby powiatu. Inne miasta, takie jak Golub-Dobrzyń i Brodnica, znajdują się w promieniu 10 km od granic gminy, a od Torunia i Bydgoszczy dzieli ją odpowiednio 40 i 70 km. Układ transportowy opiera się na drogach powiatowych łączących gminę z sąsiednimi miejscowościami, przy braku komunikacji kolejowej.

Rysunek 2. Położenie administracyjne gminy Wąpielsk
(źródło: Państwowy Rejestr Granic; geoportal.gov.pl)

4.2. Klimat i zjawiska atmosferyczne

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski, opracowaną przez A. Wosia (1999) teren gminy Wąpielsk leży na granicy region Chełmińsko-Toruńskiego (IX) i Zachodniomazurskiego (X). Obszar gminy charakteryzuje się umiarkowanym klimatem przejściowym, z wpływami zarówno oceanicznymi, jak i kontynentalnymi, co powoduje zmienność warunków pogodowych oraz stosunkowo chłodne zimy i łagodne lata.

Warunki topoklimatyczne gminy są zróżnicowane i mają istotne znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego. Klimat lokalny na terenie gminy kształtują obecność wód powierzchniowych, w tym przede wszystkim Drwęcy z dopływami i jezior, zróżnicowane ukształtowanie terenu, wysoki udział terenów leśnych w północnej części gminy oraz występowanie rozległych terenów otwartych, rolnych. Najkorzystniejsze warunki występują na terenach otwartych, płaskich i falistych, dobrze nasłonecznionych i przewietrzanych, co sprzyja lokalizacji zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Mniej korzystne warunki notuje się w obniżeniach terenu, w dolinach cieków, terenach nadjeziornych oraz podmokłych, gdzie częściej pojawiają się mgły oraz inwersje temperatury – te obszary wymagają szczególnej uwagi w procesach planistycznych. Duże znaczenie mają także kompleksy leśne, które poprawiają lokalny mikroklimat, pełnią funkcję naturalnych filtrów powietrza i ograniczają skutki zmian klimatu. Klimat gminy można generalnie znać za korzystny z punktu widzenia jakości życia oraz możliwości rozwoju.

4.3. Geomorfologia i rzeźba terenu

Gmina leży na pograniczu dwóch wyraźnie odmiennych jednostek geomorfologicznych: pradoliny Drwęcy, rozciągającej się na północnym i północnym zachodzie gminy oraz wysoczyzny morenowej, obejmującej pozostałe tereny. Maksymalna deniwelacja terenu wynosi około 60 m. Najniżej położone obszary znajdują się w dolinie rzeki Drwęcy na terenie wsi Tomkowo – na wysokości około 60 m n.p.m., natomiast najwyższe wzniesienia położone są w południowo-zachodniej części gminy na terenie wsi Ruszkowo osiągając 123 m n.p.m.

Poziom wysoczyznowy występuje na wysokościach od 110 do 123 m n.p.m. - na północy i wschodzie od 100 do 110 m, z kolei na pozostałym obszarze przekracza 110 m n.p.m. Falistą powierzchnię wysoczyzny urozmaicają liczne zagłębienia bezodpływowe wypełnione wodą lub zabagnione, przy czym największe nagromadzenie tych form występuje w rejonie Kupna i Lamkowizny.

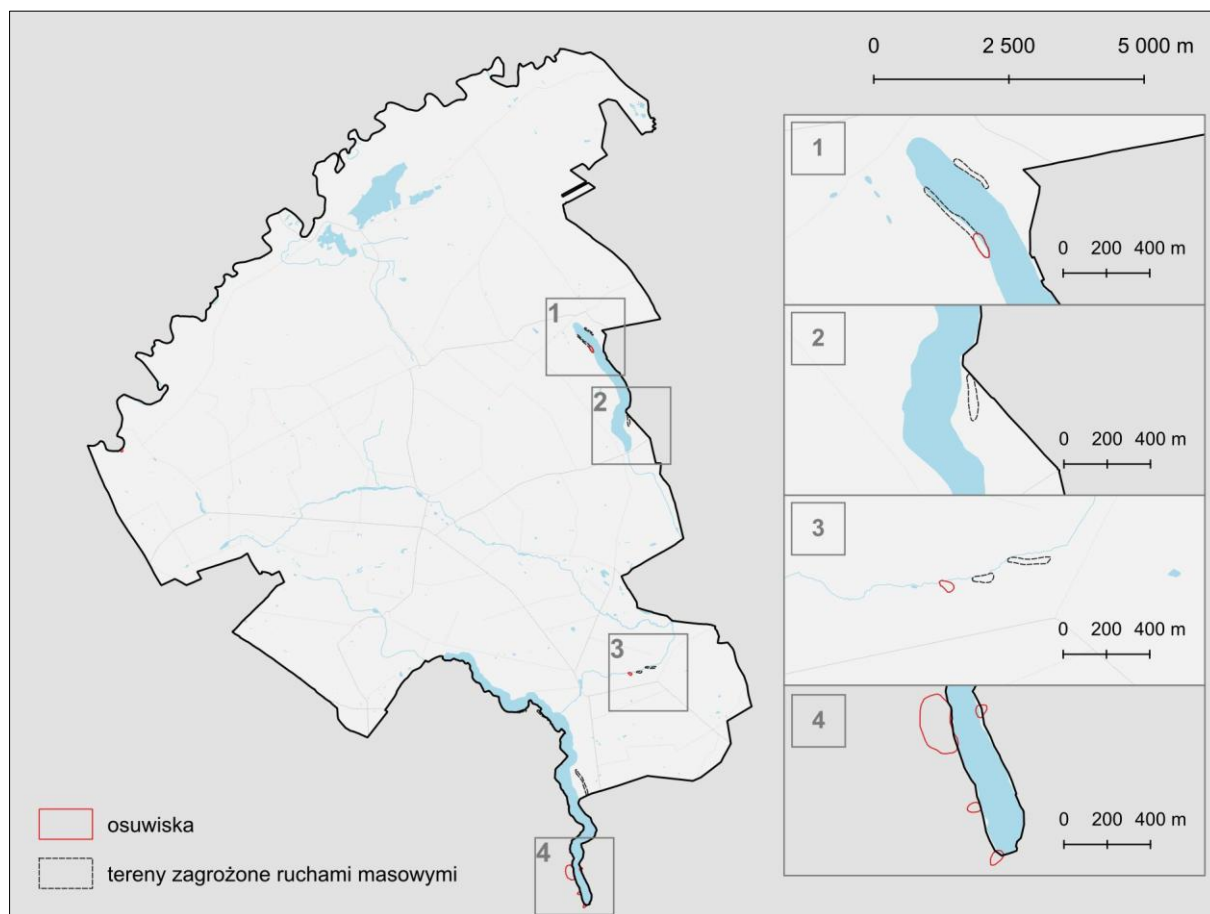
Na terenie gminy wyróżniają się także głęboko wcinające się w wysoczyznę rynny polodowcowe. Największe z nich to rynna Jeziora Kiepińskiego, zlokalizowana na wschodzie gminy, oraz rynna Jeziora Długiego, znajdująca się na południowym zachodzie. Są to formy o długości 9-13 km i głębokości 20-25 m, przeważnie wąskie (200-400 m) i kręte, z licznymi przewężeniami i rozszerzeniami oraz progami i przegłębieniami. Zbocza rynien są urozmaicone, a nachylenie miejscami przekracza 10%.

Północną i północno-zachodnią część gminy zajmuje dolina Drwęcy, która wcięta jest w wysoczyznę na głębokość 30-40 m. Strefa krawędziowa doliny jest urozmaicona, rozcinają ją dolinki różnej genezy (dolinki i niecki denudacyjne oraz parowy i młode rozcięcia erozyjne). Dolina ma charakter pradoliny, a jej szerokość waha się od 2 km na zachodzie do prawie 8 km na wschodzie, gdzie występuje kotlinowate rozszerzenie. Wzdłuż rzeki ukształtowały się terasy nadzalewowe, przy czym najwyżej położony taras erozyjno-akumulacyjny (pradoliny) wznosi się na wysokości 20-23 m nad poziom rzeki. Dno doliny Drwęcy zajmuje taras zalewowy o wysokości 1-1,5 m n.p.m., z licznymi starorzeczami, które są świadectwem dynamicznych procesów hydrologicznych w tym obszarze.

Działalność antropogeniczna w gminie wpłynęła na pierwotną rzeźbę terenu, prowadząc do wyrównywania deniwelacji i niwelacji części form, głównie pod zabudowę mieszkaniową, usługową. W krajobrazie zachowały się wyraźne ślady działalności człowieka, takie jak nasypy drogowe i kolejowe. Zmiany ukształtowania wynikają również z eksploatacji kopalni.

Analizując zróżnicowanie spadków terenu w granicach gminy należy zauważyć, że dominują tereny o niewielkich spadkach do 3-5%. Wyraźne spadki zauważalne są natomiast w obrębie strefy przejściowej między wysoczyzną morenową a doliną Drwęcy oraz na zboczach rynien subglacialnych. W tych rejonach spadki terenu mogą często przekraczać 10%, co w połączeniu z skomplikowaną budową geologiczną oraz obecnością wsięków i wypływów wód, stwarza warunki sprzyjające powstawaniu ruchów masowych.

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez System Ośłony Przeciwsuwiskowej Państwowego Instytutu Geologicznego, na zboczach rynien subglacialnych stwierdzono występowanie osuwisk oraz terenów zagrożonych ruchami masowymi. Należy jednak podkreślić, że osuwiska na terenie gminy mają charakter starych, nieaktywnych form, które w dużej mierze pokryte są roślinnością, co przyczynia się do ich stabilizacji.

Rysunek 3. Lokalizacja osuwisk i terenów zagrożonych wystąpieniem ruchów masowych na obszarze gminy (źródło: SOPO)

4.4. Budowa geologiczna i gleby

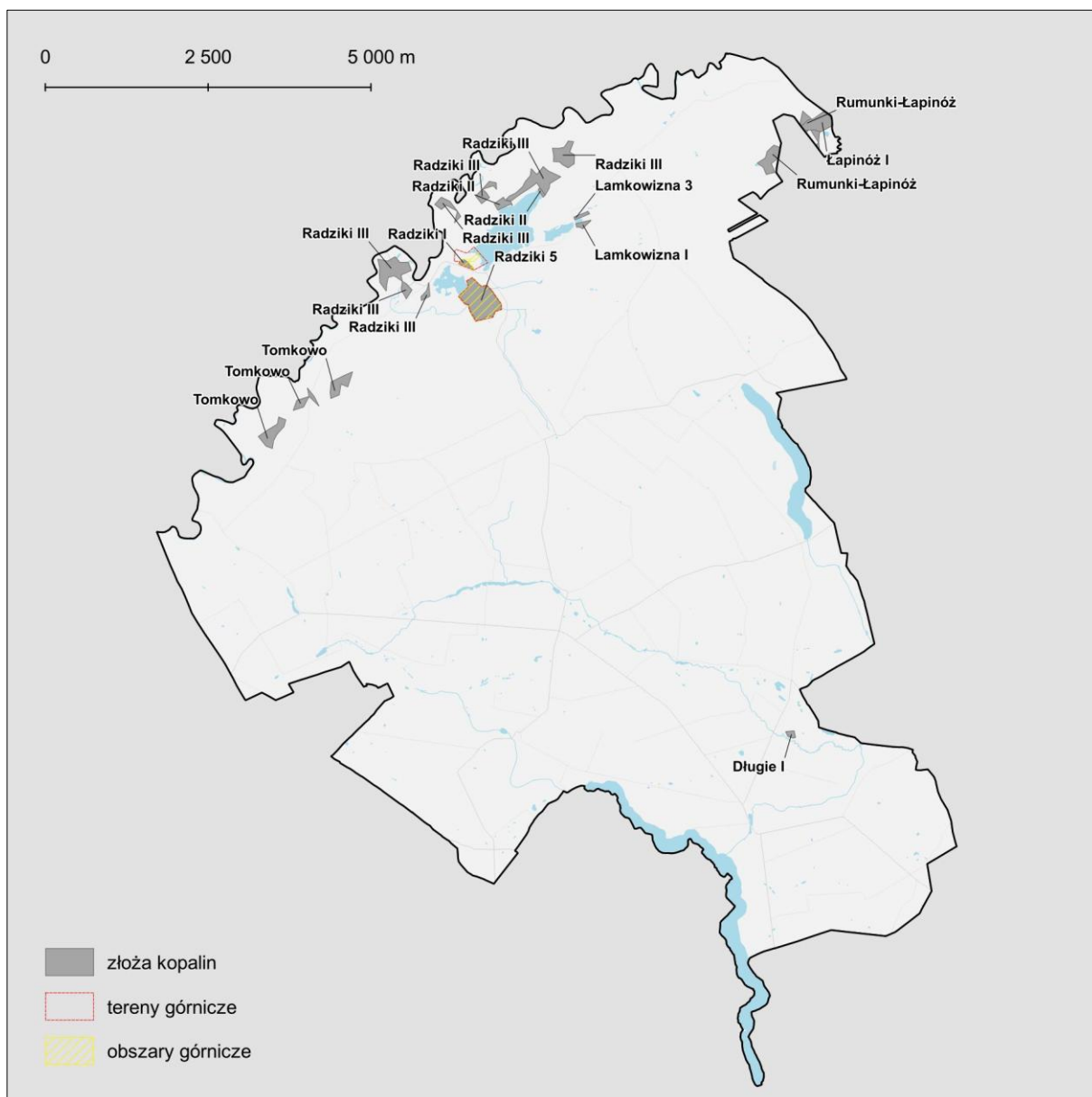
Z punktu widzenia planowania przestrzennego najważniejsze znaczenie mają najmłodsze utwory geologiczne. Położenie gminy na pograniczu wysoczyzny morenowej i doliny Drwęcy przyczynia się do zróżnicowania geologicznego oraz litologii osadów występujących na jej obszarze. Obszar gminy pokrywają osady czwartorzędowe, zarówno plejstoceny, jak i holoceny, których miąższość zmienia się w zależności od ukształtowania powierzchni podłoża.

W wysoczyznowej części gminy profil czwartorzędowy reprezentują serie glin zwałowych i piasków, które przechodzą w piaski i żwiru fluwioglacjalne budujące dolinę Drwęcy. Im bliżej rzeki tym bardziej wzrasta miąższość serii piaszczystych, a ustępuje udział glin zwałowych w profilu geologicznym. Najmłodsze, holoceny osady obejmują różnorodne utwory, takie jak: utwory piaszczysto-żwirowe i mady tarasów zalewowych rzeki Drwęcy oraz torfy, gytie, namuły den dolinnych i zagłębień bezodpływowych, piaski deluwialno-rzeczne, a także piaski, mułki i ropy jeziorne.

4.4.1 Złoża, tereny i obszary górnicze

Baza danych geologicznych Midas zawiera informacje o 20 udokumentowanych złożach na terenie gminy. Obejmują one złoża kruszyw naturalnych – piasku oraz piasku ze żwirem, zlokalizowane na lewobrzeżnych tarasach nadzalewowych Drwęcy.

Dla złóż Radziki I oraz Radziki 5 wyznaczono obszary i tereny górnicze.

Rysunek 4. Surowce występujące w gminie Wąpielsk (źródło: Midas, PIG)

4.4.2 Warunki glebowe i zasoby agroekologiczne

Na wysoczyźnie morenowej przeważają gleby płowe i brunatnoziemne, wykształcone z glin oraz piasków gliniastych, z kolei w dolinie Drwęcy dominują gleby bielicoziemne (wyższe terasy) lub rdzawe. Ponadto w pradolinie, dolinach pozostałych cieków oraz w obniżeniach terenu występują gleby organiczne i organiczno-mineralne, o dużej zawartości materii organicznej, a jednocześnie ograniczonej wartości użytkowej z uwagi na wysoką wilgotność i niską nośność. Na terenach zabudowanych występują gleby urbiziemne, silnie przekształcone mechanicznie i chemicznie w wyniku działalności budowlanej, często z domieszką zanieczyszczeń i materiałów obcych.

Tereny gminy należą do grupy terenów o korzystnej przydatności dla rolnictwa. Użytki rolne zajmują blisko 70% powierzchni gminy, a w strukturze użytkowania dominują grunty orne. Pod względem wartości rolniczej na obszarze gminy występuje najwięcej gleb dobrych i średnich klas bonitacyjnych (III-IV), które stanowią ponad 80% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Grunty klas V i VI związane są głównie z terenami leśnymi, podmokłymi oraz terenami występującymi wzdłuż głównych cieków. Są to gleby małourodajne, zaliczane głównie do słabszych kompleksów rolnych.

4.5. Wody podziemne

Opis wód podziemnych

Na obszarze gminy główne znaczenie użytkowe mają wody piętra czwartorzędowego. W dolinie Drwęcy miąższość osadów wodonośnych wynosi od kilkunastu do ponad 20 m, podczas gdy na pozostałych terenach osiąga około 20-50 m. Na obszarze współczesnej doliny Drwęcy, poziom wodonośny pozbawiony jest izolacji, a swobodne zwierciadło wody występuje na głębokości od 2 do 10 m. W części wysoczyznowej poziom wodonośny jest izolowany, zmiennej grubości pokrywą słaboprzepuszczalnych glin zwałowych, a jego zwierciadło znajduje się na głębokości 15-50 m.

Ujęcia wód

Wody pobierane są z ujęcia zlokalizowanego w miejscowości Półwiesk Mały. Dla ujęcia ustanowiono strefę ochrony bezpośredniej, a wytyczne dotyczące zasad gospodarowania terenem w strefach określają pozwolenia wodno-prawne i ustawa Prawo wodne.

GZWP i JCWPd

Gmina Wąpielsk położona jest poza obszarami głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP).

Zgodnie z obowiązującym Podziałem Polski na 174 jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), cały obszar gminy położony jest w obrębie JCWPd nr 39.

4.6. Wody powierzchniowe

Opis wód powierzchniowych

Obszar gminy położony jest w dorzeczu Drwęcy, w zlewni bezpośredniej Drwęcy oraz Rypienicy. Najważniejszym elementem sieci hydrograficznej gminy jest Drwęca, tożsama z północno-zachodnią granicą gminy. Drwęca jest typowa rzeką niziną, pojezierną, silnie meandrującą. W licznych kotlinach ze szczególną intensywnością występują starorzecza oraz towarzyszące rzece zakola. Jej dolina jest korytarzem ekologicznym, stwarzającym doskonałe warunki dla bytowania licznych gatunków ptactwa wodno-błotnego.

Rypienica, lewobrzeżny dopływ Drwęcy, wyznacza fragment wschodniej granicy gminy, płynąc w kierunku północno-zachodnim w głęboko wciętej w wysoczyznę rynnie subglacialnej. Rzeką jest zasilana szeregiem małych dopływów, w tym Dopływem z Jeziora Kiełpińskiego, Dopływem spod Wąpielska, ale w dużej mierze wodami podziemnymi.

Uzupełnienie sieci hydrograficznej gminy stanowią mniejsze ciekі, rowy melioracyjne, jeziora Kiełpińskie i Długie związane z rynnami subglacialnymi oraz sztuczne zbiorniki wodne, powstałe na terenach dawnej eksploatacji piasków i żwirów.

Charakterystycznym elementem krajobrazu gminy są liczne małe oczka wodne występujące pośród terenów rolniczych, a także rozległe i nie do końca jeszcze zdegradowane bagna i mokradła występujące w dolinie Drwęcy i dnach rynien polodowcowych. Ekosystemy podmokłe pełnią istotną rolę retencyjną i ekologiczną.

JCWP

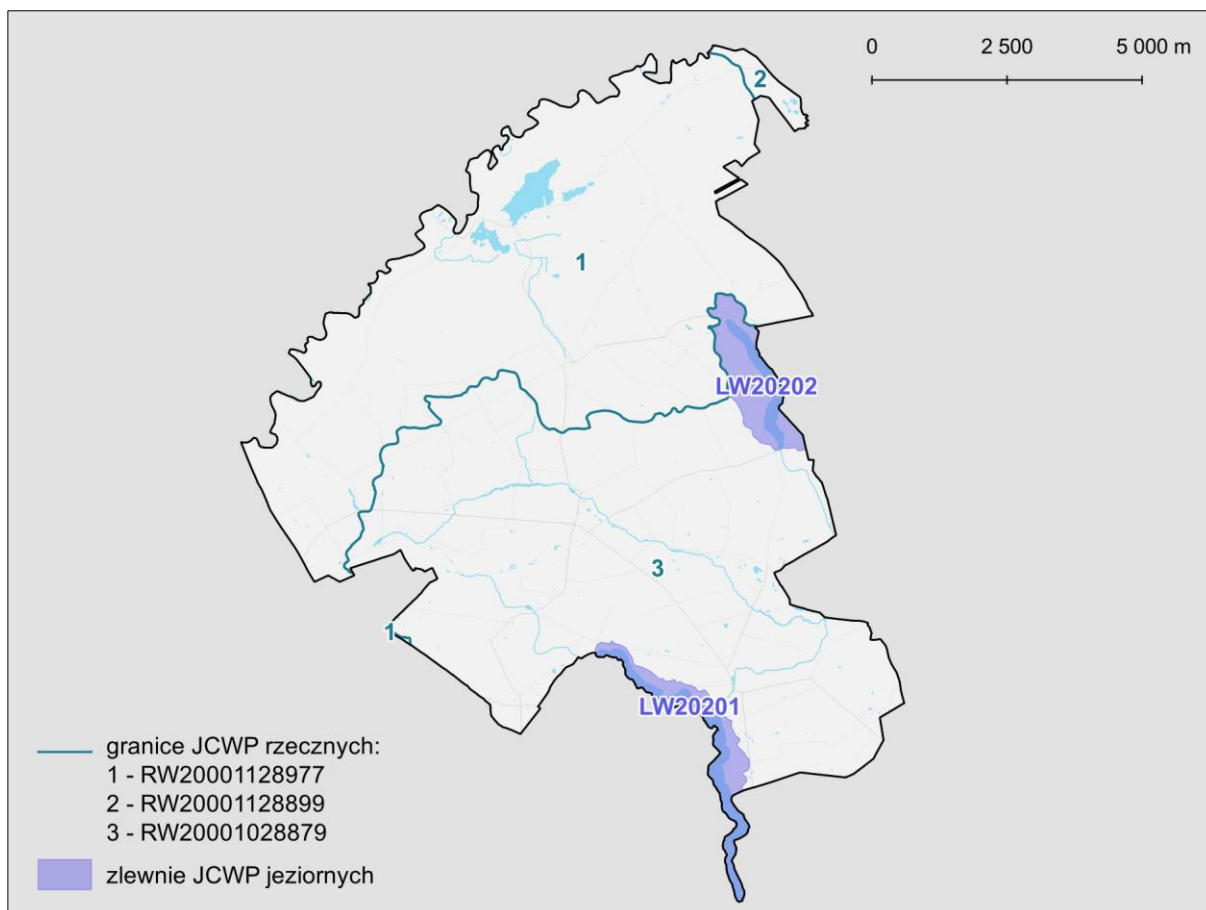
Na obszarze gminy Wąpielsk wyodrębniono pięć jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), w tym trzy JCWP rzeczne oraz dwie JCWP jeziorne. Jednolite części wód są podstawą identyfikacji zagrożeń środowiskowych, prowadzenia monitoringu środowiskowego oraz działań zaradczych dotyczących poprawy niewystarczającego stanu ekologicznego.

Tabela 2. Wykaz JCWP występujących na obszarze gminy Wąpielsk

Lp.	Kod JCWP	Nazwa JCWP	Typ JCWP	Status JCWP
JCWP rzeczne				
1	RW20001128977	Drwęca od Brodniczki do Strugi Rychowskiej	rzeka nizinna	naturalna część wód

2	RW20001128899	Rypienica od Dopływu z jez. Długiego do ujścia		
3	RW20001028879	Rypienica z Dopływem z jez. Długiego	potok lub strumień nizinny piaszczysty	
JCWP jeziorne				
1	LW20202	Kielpińskie	jeziorno na podłożu wapiennym, o małej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód
2	LW20201	Długie	jeziorno na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	

Źródło: na podstawie danych Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku

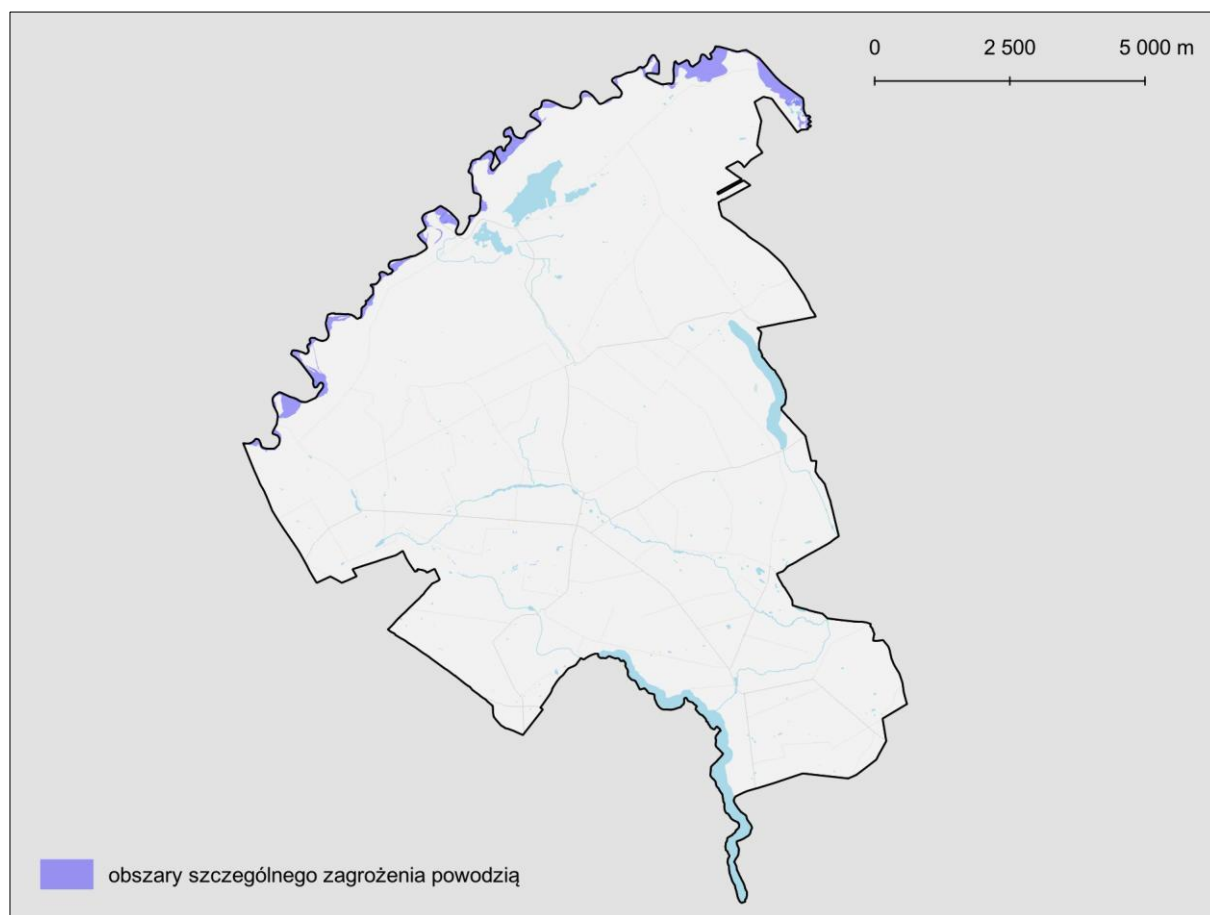

Rysunek 5. Rozmieszczenie Jednolitych Części Wód Powierzchniowych w granicach gminy (opracowano na podstawie Mapy Podziału Hydrograficznego Polski, KZGW)

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Dane udostępniane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie wskazują, iż wzdłuż Drwęcy i Rypienicy występują obszary o ryzyku wystąpienia powodzi. Są to obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat) oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat), nazywane obszarami szczególnego zagrożenia powodzią.

W przypadku wystąpienia zjawiska tzw. „wody stuletniej” może dojść do okresowego podtopienia terenów otwartych, zajętych przez łąki, tereny podmokłe i zieleń wysoką. Wystąpienie tam powodzi nie będzie wiązało się ze skutkami ekonomicznymi, w postaci uszkodzeń zabudowy czy infrastruktury technicznej.

Rysunek 6. Zagrożenie powodziowe na terenie gminy
(opracowano na podstawie Mapy Podziału Hydrograficznego Polski, KZGW)

4.7. Szata roślinna i świat zwierzęcy

Szata roślinna

Flora gminy charakteryzuje się umiarkowanym zróżnicowaniem. Występują tu ekosystemy wodne, torfowiskowe, łąkowe oraz leśne uzupełnione przez zbiorowiska synantropijne (segetalne na polach uprawnych i ruderalne na nieużytkowanych terenach). Uzupełnieniem struktury przyrodniczej są tereny zieleni urządzonej.

Na terenach użytkowanych rolniczo występują uprawy z towarzyszącymi gatunkami segetalnymi i ruderalnymi. Istotną rolę przyrodniczą pełnią zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne, miedze oraz szpalery drzew, które tworzą wyspy biocenotyczne i poprawiają warunki siedliskowe dla fauny. Elementy te pełnią funkcje wiatro- i glebochronne, zwiększają bioróżnorodność, wspierają lokalne ciągi migracyjne zwierząt oraz pozytywnie wpływają na estetykę i produktywność terenów rolnych.

W użytkowanym rolniczo krajobrazie istotne znaczenie ma również roślinność łąkowo-bagienna, wspierając różnorodność biologiczną i retencję wód. Zbiorowiska półnaturalne otwartych łąk, pastwisk i muraw są nieodłącznym elementem w krajobrazie dolin rzecznych i obniżen na terenie gminy. Obecnie są to zbiorowiska łąkowe z dużym udziałem pospolitych gatunków roślin (głównie traw).

Obszary skupiające cenne pod względem gatunkowym zbiorowiska roślinne, reprezentowane również przez rzadkie i chronione gatunki, stanowiące o bioróżnorodności gminy obejmują dolinę Drwęcy oraz tereny leśne i zadrzewione.

W pasie nadbrzeżnym Drwęcy, a także wokół jezior, oczek wodnych i zagłębień bezodpływowych, rozwija się roślinność nadwodna i hydrofilna. Pomimo niewielkiej powierzchni, siedliska podmokłe są cenne ekologicznie, pełniąc funkcję retencyjną oraz zapewniając miejsce bytowania i żerowania licznych organizmów.

Lasy, stanowiące ponad 20% powierzchni gminy, pełnią ważne funkcje środowiskowe i gospodarcze. Największe kompleksy leśne znajdują się w dolinie Drwęczy oraz na wschód od wsi Długie. W składzie gatunkowym dominują sosna i brzoza, a na terenach o wysokim poziomie wód gruntowych występuje także olcha. Większość lasów w gminie jest własnością Skarbu Państwa, administrowaną przez Nadleśnictwa Golub-Dobrzyń i Skrwilno.

Naturalna flora wzbogacona została przez gatunki rosnące w układach antropogenicznych, takich jak parki podworskie w Radzikach Dużych i Półwiesku, zieleń cmentarna, sady i ogrody przydomowe, a także zieleń towarzysząca ciągom komunikacyjnym. Są to tereny wspomagające system przyrodniczy gminy, które pełnią szereg funkcji – estetyczną, izolacyjną, higieniczną.

Fauna

Największą bioróżnorodnością, w tym występowaniem cennej, chronionej fauny charakteryzują się obszary chronionej przyrody, w tym w szczególności Obszary Natura 2000 i rezerваты przyrody. Fauna gminy związana jest zatem przede wszystkim z ekosystemami wodnymi i leśnymi.

Rzeka Drwęca z uwagi na swój charakter stanowi korytarz ekologiczny, wykorzystywany w szczególności przez gatunki ryb i minogów. Można tam spotkać m.in.: pstrąga, łosia szlachetnego, troć, certę, minoga rzeczny. Ekosystemy wodne i przywodne stwarzają dogodne warunki do występowania licznych gatunków płazów, gadów i mięczaków.

Całą gminę zaliczyć można do obszarów bytowania ornitofauny, której liczni przedstawiciele zasiedlają zarówno miejsca w pobliżu siedzib ludzkich, jak i jeziora, zarośla szuwarowe czy zwarte kompleksy leśne. W szczególności dolina Drwęczy i jeziora oraz przyległe tereny podmokłe i bagienne stanowią cenną ostoję dla wielu gatunków ptactwa wodno-błotnego, ale także innych zwierząt. Można tam spotkać takie gatunki jak: zimorodek zwyczajny, krzyżówka, czapla siwa, błotniak stawowy, łabędź niemy, łyska zwyczajna, żuraw zwyczajny, gąsiorek, nurogęś, kormoran zwyczajny. Na terenach otwartych, nieużytkowanych, zakrzaczonych można spotkać takie gatunki jak bażant i kuropatwa. Tereny leśne i zadrzewione stanowią miejsce żerowania i gniazdowania takich gatunków jak bogatka, modraszka, sówka i sikora uboga. Sąsiedztwo zabudowań wykorzystują często przedstawiciele bociana białego, a także mniejsi przedstawiciele jaskółkowatych, sroki i wrony.

Na obszarze gminy dominują gatunki ssaków występujące powszechnie w regionie. Tereny leśne siedliskiem lub znajdują się w zasięgu migracji m.in. większej zwierzyny płowej, jak jeleni, sarna, daniel czy dzik, a także mniejszej, jak np. lisy czy borsuki. W płatach zadrzewień śródpolnych możliwe jest występowanie raczej mniejszej zwierzyny. Na otwartych powierzchniach, terenach rolnych, występować mogą zające, a także gryzonie, takie jak np. mysz polna. W dolinie Drwęczy, gdzie występują tereny podmokłe, można spotkać bobry.

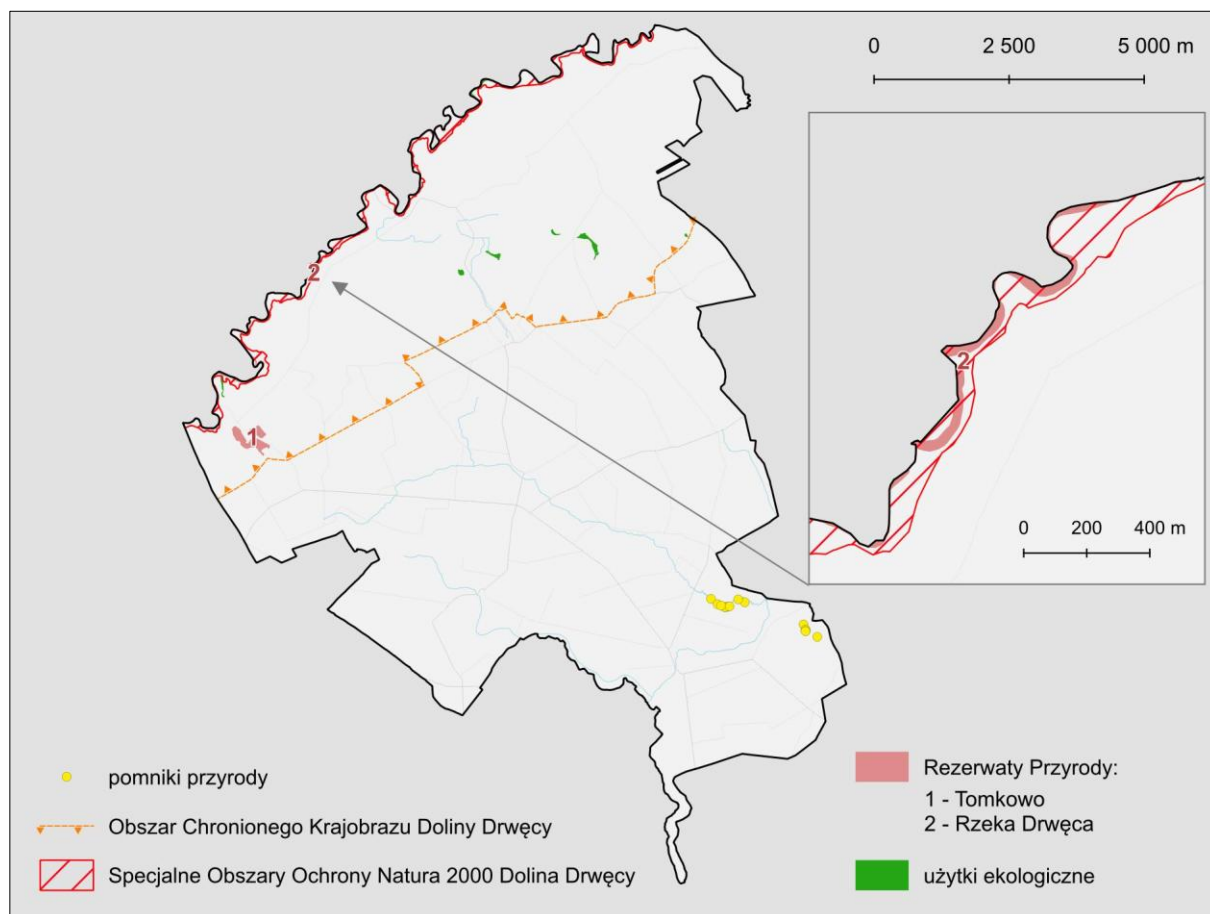
Tereny rolnicze i zadrzewienia śródpolne stanowią ważne siedliska dla mniejszych gatunków, a dolina Drwęczy wraz z jeziorami jest kluczową ostoją dla ptactwa wodno-błotnego oraz gatunków migrujących. Liczne gatunki ptaków, płazów, gadów i ryb występujące na obszarze gminy świadczą o wysokiej bioróżnorodności.

Na terenie gminy istotną rolę w systemie przyrodniczym odgrywają korytarze ekologiczne umożliwiające migrację zwierząt i zachowanie ciągłości siedlisk. Najważniejszym z nich jest fragment Północno-Centralnego korytarza ekologicznego, obejmujący Dolinę Drwęczy (KPnC-13E), która charakteryzuje się wysokim stopniem naturalności i bogactwem gatunkowym. Uzupełniają go doliny mniejszych cieków, tereny podmokłe oraz lokalne mikro węzły ekologiczne, takie jak parki podworskie, aleje i zieleń śródpolna.

4.8. Obszary cenne przyrodniczo objęte formą ochroną przyrody

W granicach gminy występują następujące formy ochrony przyrody powołane w oparciu o ustawę o ochronie przyrody oraz prawo wspólnotowe:

- Obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH280001;
- rezerwat przyrody Rzeka Drwęca;
- rezerwat przyrody Tomkowo;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy;
- użytki ekologiczne,
- pomniki przyrody.

Rysunek 7. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Wąpielsk (źródło: Geoserwis GDOŚ)

Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Drwęcy PLH 280001 obejmuje rzekę Drwęcę oraz niektóre jej dopływy, wraz z pasami gruntu po obu stronach rzek, obszarami stanowiącymi mozaikę siedlisk z różnego typu zbiornikami wodnymi (starorzecza) i lasami łęgowymi i ekstensywnie użytkowanymi łąkami w dolinie rzeki. Obszar ten jest ważny dla ochrony bogatej ichtiofauny i mozaiki siedlisk związanych z doliną rzeczna. W ostoi występuje 12 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, 11 gatunków z załącznika II tej Dyrektywy, w tym 7 gatunków ryb (boleń, różanka, koza, piskorz oraz głowacz białopłetwy). Na rzece Drwęcy prowadzone są działania w zakresie zarybień (w tym łososiem, cęcią i trocią), a także reintrodukcji jesiota ostronosego. Najważniejszymi zagrożeniami dla przyrody ostoi są zanieczyszczenie wód oraz zmiany stosunków wodnych.

Dla obszaru przyjęto plan zadań ochronnych Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH280001 wraz z późn. zm.

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy utworzony został na mocy Rozporządzenia nr 21/1992 Wojewody Toruńskiego z dnia 10 grudnia 1992 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu w województwie toruńskim oraz reorganizacji zarządzenia parkami krajobrazowymi i obszarami chronionego krajobrazu. Rozporządzenie zostało kilkakrotnie zmieniane, a obecnie obszar funkcjonuje na mocy Uchwały nr XXXVIII/656/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 listopada 2017 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy.

Obszar charakteryzuje się dużą rozciągłością nie tylko ze względu na samą dolinę Drwęcy, ale na liczne jej odgałęzienia i doliny: Strugi Rychnowskiej, Rużca i Rypienicy oraz rynny Jezior Wądryńskich, Niskiego i Wysokiego Brodna. Dolina Drwęcy, mająca charakter pradoliny, oddziela Pojezierze Brodnickie od Garbu Lubawskiego, a następnie Pojezierze Chełmińskie od Dobrzyńskiego. Należy zwrócić uwagę na liczne połączenia granic OChK Doliny Drwęcy z obszarami parków krajobrazowych: Brodnickiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego. Obszar charakteryzuje się znacznym pokryciem lasami - około 36,7%. Przez obszar przebiegają liczne drogi o znaczeniu krajowym i wojewódzkim, a także linie kolejowe jednotorowe. Rejony miast są ważnymi korytarzami infrastruktury technicznej przecinającymi obszar chronionego krajobrazu. Poza doliną Drwęcy obszar obejmuje tereny odgałęziające się od niej i bezpośrednio z doliną związane: rynnę jezior Wysokie i Niskie Brodno, rynnę Jezior Wądryńskich, dolinę Strugi Rychnowskiej, dolinę rzeki Ruziec z rynnami jezior: Nowogrodzkie i Słupno oraz dolinę Rypienicy. Jest to największy obszar chronionego krajobrazu w województwie kujawsko-pomorskim

Występowanie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy wiąże się z określonymi ograniczeniami dotyczącymi użytkowania terenu oraz korzystania z zasobów środowiska. Obejmują one w szczególności: zakaz niszczenia siedlisk zwierząt (nor, legowisk, miejsc rozrodu i tarlisk), ograniczenia w zakresie realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz zakaz likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeśli nie wynikają one z nadrzędnych potrzeb bezpieczeństwa czy gospodarki wodnej. Zabronione jest także trwałe zniekształcanie rzeźby terenu i zmiany stosunków wodnych, prowadzące do degradacji siedlisk, w tym likwidacja starorzeczy i obszarów wodno-błotnych. Ponadto obowiązuje zakaz lokalizacji nowych obiektów budowlanych w pasie 100 m od brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów niezbędnych dla racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej. Ograniczenia te mają na celu ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszaru, a ich celem jest minimalizowanie negatywnego wpływu działań ludzkich na ekosystemy. Wprowadzone regulacje wpływają na sposób gospodarowania przestrzenią, zapewniając równowagę między ochroną środowiska a potrzebami gospodarczymi i społecznymi.

Rezerwat przyrody Rzeka Drwęca zajmuje obszar o powierzchni 477,62 ha. Celem ochrony jest środowisko wodne i ryby w nim bytujące, a w szczególności w celu ochrony środowiska pstrąga, łososa, troci i certy. Utworzony został na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 lipca 1961 r. w sprawie uznania za rezerwat. Obecnie obszar funkcjonuje na mocy Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 17 października 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody Rzeka Drwęca.

Dla rezerwatu Rzeka Drwęca obowiązuje plan zadań ochrony, ustanowiony na mocy zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, z dnia 23 maja 2018 roku, w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Rzeka Drwęca”. Działania ochronne, przewidziane w planie zadań ochronnych, obejmują prowadzenie corocznych zarybień, odłów coroczny tarlaków troci wędrowniej i łososa, w celu pobrania ikry, podchowaniu ryb i zarybieniu rzeki Drwęcy, a także opracowanie i wdrożenie rozwiązań zapewniających udrożnienie rzeki w zakresie migracji.

Rezerwat przyrody Tomkowo zajmuje obszar o powierzchni 15,85 ha, na północnym zachodzie gminy. Celem ochrony rezerwatu jest utrzymanie mozaiki żyznych, leśnych zbiorowisk roślinnych wraz z zachodzącymi w nich procesami ekologicznymi. Ochronie czynnej podlega cały obszar rezerwatu.

Utworzony został na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 15 września 1958 r. w sprawie uznania za rezerwat (M. P. z 1958 r. Nr 75, poz. 447). Obecnie obszar funkcjonuje na mocy Zarządzenia Nr 0210/24/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Tomkowo" (Dz. Urz. Woj. Kuj. -Pom. z 2012 r. poz. 1801).

Dla rezerwatu Tomkowo obowiązuje plan zadań ochrony, ustanowiony na mocy zarządzenia Nr 0210/25/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. w sprawie ustalenia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Tomkowo". Działania ochronne, przewidziane w planie zadań ochronnych, obejmują mechaniczne usuwanie z terenu rezerwatu obcych gatunków roślin oraz ich odrośli

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody w granicach gminy Wąpielsk znajduje się obecnie 15 **pomników przyrody** ożywionej (pojedyncze drzewa) oraz 7 **użytków ekologicznych** (bagna, torfowiska).

4.9. Jakość środowiska oraz jego zagrożeń wraz z identyfikacją źródeł tych zagrożeń

4.9.1 Powietrze atmosferyczne

Ze względu na rodzaj i zasięg wyróżnia się trzy bazy emisji: powierzchniową pochodzącą z niskiej emisji z ogrzewania mieszkań i domów, liniową związaną z transportem drogowym oraz punktową pochodzącą ze źródeł przemysłowych, technologicznych i energetycznych.

Na terenie gminy, podobnie jak w innych gminach o charakterze rolniczo-osadniczym, głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest tzw. emisja niska, wynikająca z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych, usługowych i obiektów gospodarskich. W większości przypadków wykorzystuje się węgiel i drewno, a w niektórych gospodarstwach także paliwa niskiej jakości. Powoduje to wzrost stężeń pyłów zawieszonych (PM₁₀, PM_{2,5}), tlenków siarki i azotu, tlenku węgla oraz wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, w tym benzo(a)pirenu. Problem nasila się w okresie zimowym, zwłaszcza w zwartej zabudowie wiejskiej, gdzie przewietrzanie jest ograniczone.

Obszar gminy położony jest z dala od głównych szlaków komunikacyjnych, takich jak drogi krajowe i wojewódzkie, które charakteryzują się wysokim natężeniem ruchu pojazdów, w tym ciężarowych, które mają istotny wpływ na jakość powietrza. Kluczowe dla dostępności komunikacyjnej są drogi powiatowe i gminne, co sprawia, że oddziaływanie transportu na jakość powietrza pozostaje na niskim poziomie.

Na obszarze gminy, poza kopalnią kruszywa w Radzikach Dużych, nie znajdują się większe zakłady przemysłowe produkcyjne, co korzystnie wpływa na jakość powietrza. Należy zaznaczyć, że zakłady, mające wpływ na jakość powietrza są zobowiązane zgodnie z warunkami określonymi w posiadanych pozwoleniach na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza (o ile są wymagane) do dotrzymywania norm poziomów emisji substancji wprowadzanych do powietrza. Skutkuje to ograniczeniem negatywnego wpływu prowadzonej działalności na jakość powietrza.

Podając za *Roczną oceną jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2024*, na obszarze całego województwa dotrzymane zostały poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, natomiast poziom docelowy benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ został przekroczony w trzech strefach: aglomeracja bydgoska, miasto Włocławek i strefa kujawsko-pomorska, do której zalicza się obszar gminy. Przekroczenie to było głównie spowodowane emisją związaną z indywidualnym ogrzewaniem budynków.

Zaliczenie do strefy C skutkuje koniecznością sporządzenia programu ochrony powietrza, jeśli wcześniej nie powstał. Uchwałą nr LIX/804/23 z dnia 26 czerwca 2023 r. Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego zatwierdził nowy Program ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej – aktualizacja. W programie

przedstawiono podstawowe kierunki działań niezbędnych do przywracania standardów jakości środowiska wraz z harmonogramem rzeczowo-finansowym planowanych działań i wykazem podmiotów, do których te obowiązki są skierowane.

Podsumowując, jakość powietrza na obszarze gminy jest kształtowana głównie przez emisję niską. Niski stopień uprzemysłowienia oraz oddalenie od szlaków tranzytowych warunkuje generalnie dobry stan jakości powietrza. Korzystnie na jakość powietrza wpływają tereny leśne oraz otwarte tereny rolne wpływające na jego renowację.

4.9.2 Degradacja gleb i powierzchni ziemi

Pojęcie degradacji gleby obejmuje wszystkie negatywne zmiany w środowisku glebowym skutkujące zmniejszeniem jego aktywności chemicznej, biologicznej i fizycznej, a co za tym idzie żyzności i produktywności. Degradacja może być skutkiem zarówno działalności antropogenicznej, jak i zjawisk naturalnych.

Źródłem degradacji powierzchni ziemi na obszarze gminy są tereny rolnicze. Intensywne zabiegi agrotechniczne, zwłaszcza na obszarach falitych, mogą prowadzić do erozji gleby i wypłukiwania związków biogennych i innych zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych, co skutkuje eutrofizacją rzek i jezior. Z tego względu istotne jest stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej, ograniczających straty glebowe i chroniących wrażliwe ekosystemy wodno-gruntowe.

Kolejnym źródłem przekształceń powierzchni ziemi jest eksploatacja kruszyw naturalnych w północnej części gminy. Obecnie eksploatowane są dwa złoża: Radziki I oraz Radziki 5, objęte terenami i obszarami górniczymi. Do przeobrażeń powierzchni ziemi prowadzi również nielegalna eksploatacja surowców mineralnych przez mieszkańców.

Na terenie gminy Wąpielsk procesy urbanizacyjne koncentrują się głównie w największych wsiach, takich jak Wąpielsk, Radziki Duże, Półwiesk czy Ruszkowo, a także wzdłuż głównych dróg powiatowych zapewniających połączenie z Rypinem, Brodnicą i Golubiem-Dobrzyniem. Nowa zabudowa mieszkaniowa i usługowa rozwija się w sąsiedztwie istniejących zabudowań, co sprzyja porządkowaniu struktury przestrzennej, ale jednocześnie prowadzi do przekształceń środowiska. Uszczelnianie powierzchni gruntów zmniejsza naturalną infiltrację i zwiększa odpływ powierzchniowy, co może wpływać na lokalny bilans wodny. Towarzyszy temu lokalne pogorszenie jakości środowiska, wynikające m.in. z emisji zanieczyszczeń do powietrza i gleb oraz z intensywnego rolnictwa w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów zabudowanych. Skutki te, choć w skali całej gminy umiarkowane, mogą mieć istotne znaczenie lokalne i wymagają monitorowania oraz działań minimalizujących presję na środowisko.

Dane Państwowego Instytutu Geologicznego wskazują, że na zboczach rynien subglacialnych zajętych przez jeziora Kiepińskie oraz Długie występują osuwiska i tereny zagrożone wystąpieniem ruchów masowych. Warto zauważyć, że osuwiska na terenie gminy to formy pokryte roślinnością, które pozostają nieaktywne. Jako zagrożone można uznać również tereny o wyraźnej rzeźbie związane ze zboczami doliny Drwęcy.

Obecnie przekształcenia powierzchni ziemi wynikają z procesów budowlanych czy też zabiegów agrotechnicznych. Lokalnie zmiany dotyczące tego komponentu mogą być związane z eksploatacją piasków i żwirów.

4.9.3 Jakość wód

Stan jakości wód w gminie kształtowany jest przez czynniki naturalne oraz antropogeniczne. Do istotnych uwarunkowań środowiskowych wpływających na jakość wód należą budowa geologiczna, warunki hydrogeologiczne (układ warstw przepuszczalnych i nieprzepuszczalnych). Do głównych czynników antropogenicznych oddziałujących na stan wód należą: presja rolnicza, w tym spływy obszarowe zawierające związki azotu i fosforu, zrzuty ścieków komunalnych, niewystarczające skanalizowanie części obszarów wiejskich oraz punktowe źródła zanieczyszczeń.

W celu przeanalizowania jakości wód podziemnych posłkowano się wynikami oceny jakości wód podziemnych prowadzonej dla jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Zgodnie z danymi Państwowej Służby Hydrogeologicznej stan ogólny, a także chemiczny i ilościowy JCWPd nr 39 oceniono na dobry. Celem środowiskowym dla JCWPd jest utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego, charakteryzowanych wartościami wskaźników zgodnie z rozporządzeniem o ocenie wód podziemnych. JCWPd nr 39 jest zagrożona pod względem chemicznym.

Monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska poprzez ocenę jednolitych części wód (JCWP). Zgodnie z danymi Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej stan JCWP, których zlewnie obejmują obszar gminy, został określony jako zły. Cele środowiskowe dla tych jednostek obejmują osiągnięcie co najmniej umiarkowanego lub dobrego stanu ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego. Większość JCWP na terenie gminy, poza JCWP Długie, jest zagrożona nieosiągnięciem tych celów. Dopuszczono odstępstwa od założonych celów środowiskowych tj. odstępstwo czasowe (termin osiągnięcia dobrego stanu dla JCWP ustanowiono na 2027 r. lub rok 2039 – dla substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE) oraz ustalenie celów mniej rygorystycznych.

Największe obciążenie wód powierzchniowych pochodzi z obszarowych źródeł rolniczych oraz punktowych zrzutów ścieków. Gmina realizuje działania ograniczające presję na środowisko wodne, w tym modernizację i rozbudowę sieci kanalizacyjnej, uporządkowanie gospodarki ściekowej oraz rozwój systemów odprowadzania wód opadowych. Jednak ze względu na właściwości ekosystemów wodnych i kumulacyjny charakter presji, poprawa jakości wód jest procesem długofalowym. Z racji występowania potencjalnych zagrożeń w zlewniach cieków oraz konieczności ochrony cennych obszarów środowiska naturalnego, działania mające na celu utrzymanie jakości wód w obszarze gminy powinny mieć charakter priorytetowy.

4.9.4 Hałas

Hałas to czynnik stresogenny, a przy długotrwałej ekspozycji może powodować między innymi choroby układu krążenia, choroby psychiczne i zaburzenia snu. Na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska, terenami podlegającymi ochronie akustycznej są tereny zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej, tereny szpitali i domów pomocy społecznej, szkół, a także tereny uzdrowisk i rekreacyjno-wypoczynkowe.

Standardy dotyczące klimatu akustycznego określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r. poz. 112). W rozporządzeniu zawarte są dopuszczalne poziomy hałasu dla poszczególnych rodzajów źródeł, w odniesieniu do rodzaju terenów wyróżnionych ze względu na sposób zagospodarowania i pełnione funkcje.

Ze względu na położenie gminy z dala od głównych arterii komunikacyjnych, poziom hałasu generowanego przez ruch drogowy pozostaje stosunkowo niski. Transport odbywa się głównie po drogach powiatowych i gminnych, które obsługują ruch lokalny, co skutkuje mniejszą liczbą pojazdów, a w szczególności pojazdów ciężarowych, będących głównym źródłem hałasu. Należy jednak zauważyć, że jakość dróg jest na ogół niezadowalająca, co skutkuje większym poziomem hałasu. Główne problemy ochrony akustycznej na terenie gminy koncentrują się na gęsto zabudowanych terenach wzdłuż głównych dróg.

Pozostałe źródła hałasu mają charakter lokalny i obejmują działalność gospodarczą, głównie niewielkie zakłady usługowe i produkcyjne, które ze względu na skalę prowadzonej działalności nie powodują istotnych uciążliwości akustycznych. Na terenie gminy nie funkcjonują duże zakłady przemysłowe o wysokim poziomie emisji hałasu.

Na terenie gminy nie ustanowiono obszarów cichych.

4.9.5 Oddziaływanie w zakresie pola elektromagnetycznego

W środowisku przyrodniczym istnieją pola elektromagnetyczne naturalne, których występowanie nie jest związane z działalnością człowieka oraz pola będące efektem tej działalności (sztuczne, antropogeniczne). Na obszarze gminy jako główne źródła promieniowania niejonizującego należy wskazać: napowietrzne linie średniego i wysokiego napięcia oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne, a także stacje bazowe telefonii komórkowej i radiolinie.

Monitoring pól elektromagnetycznych w środowisku prowadzony jest w sposób ciągły przez Inspekcję Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Na obszarze gminy w ostatnich latach nie wykonano tego typu pomiarów. Poprzez analogię do innych podobnych zagospodarowań obszarów wiejskich można założyć, że nie notuje się przekroczeń norm w zakresie promieniowania elektromagnetycznego, ponieważ poza wymienionymi powyżej nie znajdują się tam większe źródła emisji pól elektromagnetycznych, a funkcjonujące urządzenia są typowe dla powszechnie stosowanych w Polsce.

4.9.6 Zagrożenie ryzykiem wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

Bieżące ustalenia dotyczące klasyfikacji zakładów pod względem ryzyka wystąpienia awarii określa Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 138).

Na terenie gminy nie występują zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR) oraz zakłady zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR).

4.10. Walory kultury materialnej

Dziedzictwo kulturowe gminy Wąpielsk stanowi ważne świadectwo historii i ciągłości lokalnego osadnictwa, a zarazem cenny zasób budujący tożsamość mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną obszaru. Zabytki architektury sakralnej, zespoły dworsko-parkowe, układy ruralistyczne oraz stanowiska archeologiczne wzbogacają krajobraz kulturowy gminy i tworzą potencjał dla rozwoju turystyki kulturowej, edukacji regionalnej i promocji gminy.

Do kluczowych elementów dziedzictwa kulturowego gminy należą:

- obiekty sakralne – najcenniejszym zabytkiem jest gotycki kościół parafialny pw. Św. Katarzyny w Radzikach Dużych z drugiej połowy XIV w., a także kaplice, cmentarze i liczne przydrożne krzyże i kapliczki, stanowiące istotne dominanty krajobrazowe;
- zespoły dworsko-parkowe i pałacowe – zachowane m.in. w Wąpielsku, Radzikach Małych, Radzikach Dużych, Tomkowie, Łapinóżku, Długiem i Półwiesku Małym. Obiekty te, mimo częściowych przekształceń i różnicowanego stanu technicznego, są cennym świadectwem tradycji ziemiańskich i dawnej struktury majątków rolnych;
- układy ruralistyczne i zabudowa wiejska – w wielu wsiach widoczne są zachowane układy przestrzenne z tradycyjną zabudową zagrodową, które współtworzą historyczny krajobraz gminy;
- stanowiska archeologiczne – na obszarze gminy zewidencjonowano liczne stanowiska reprezentujące różne okresy, od pradziejów po czasy nowożytne. Szczególne znaczenie ma średniowieczne grodzisko w Radzikach Dużych, wpisane do Rejestru Zabytków (nr C-128).

Najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego gminy zostały ujęte w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków, m.in.: zespół pałacowy w Wąpielsku, ruiny zamku i kościół pw. św. Katarzyny w Radzikach Dużych, pałac w Radzikach Małych, dwory i parki w Tomkowie, Łapinóżku oraz Półwiesku Małym, a także zespół pałacowy w Długiem.

4.11. **Walory krajobrazowe**

Krajobraz gminy cechuje się różnorodnością wynikającą z mozaiki terenów rolniczych, leśnych i wodnych. Dominują tu obszary użytkowane rolniczo, jednak naturalne elementy krajobrazu, takie jak dolina rzeki Drwęcy, tereny podmokłe oraz kompleksy leśne, stanowią cenny kontrast i wzbogacają walory estetyczne i przyrodnicze gminy.

Do najważniejszych walorów krajobrazowych gminy należy malowniczo meandrująca rzeka Drwęca, wzdłuż której rozciągają się tereny łąk oraz gęste zadrzewienia. Te obszary charakteryzują się cennymi walorami nie tylko wizualnymi, ale także ekologicznymi, co sprawia, że rzeka jest doskonałym miejscem do uprawiania kajakarstwa. O wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych tych terenów świadczy objęcie ich różnymi formami ochrony przyrody, w tym Obszarem Natura 2000.

Jako atrakcyjne w przestrzeni gminy należy również wskazać jeziora Kiełpińskie i Długie, gdzie rozwija się infrastruktura turystyczna i rekreacyjna. Również mniejsze zbiorniki z otaczającymi je szuwarami pełnią istotną rolę – z jednej stanowią siedliska dla wielu gatunków zwierząt, głównie ornitofauny, a z drugiej urozmaicają krajobraz gminy. Na szczególną uwagę zasługują mokradła i torfowiska śródlądowe. Te specyficzne ekosystemy stanowią siedliska, w których zachodzą istotne procesy biologiczne i ekologiczne, a ich ochrona jest kluczowa ponieważ mają istotne znaczenie dla retencji wody w gminie, a tym samym utrzymania równowagi ekologicznej.

Odmienny krajobraz prezentują tereny wysoczyznowe, gdzie dominują pola uprawne. Tereny rolnicze charakteryzują się występowaniem krajobrazów płaskich i falistych, obecnością oczek wodnych oraz cieków z towarzyszącą roślinnością hydrofilną, a także zadrzewieniami i zakrzaczeniami. Pomimo przekształceń dokonanych przez człowieka, tereny rolnicze zachowują harmonijny i spójny wygląd. Obecność wód powierzchniowych, zieleni śródpolnej i łąkowej wzbogaca obszary rolnicze, nadając im wysokie walory estetyczne i kulturowe.

Zabudowa wiejska koncentruje się głównie wzdłuż dróg łączących wsie – dominuje niska zabudowa mieszkalna, usługowa oraz związana z produkcją rolną. Taki układ przestrzenny pozwala na zachowanie spójności z krajobrazem rolniczym, nie powodując znacznego rozproszenia czy oddalenia od głównych ciągów komunikacyjnych. W kilku miejscowościach zachowały się zespoły dworsko-pałacowe, gdzie kluczową rolę odgrywają parki. Zauważalne jest niestety zaniedbanie i znaczna degradacja parków, które wymagają rewitalizacji. Na terenie gminy można napotkać obiekty zabytkowe odznaczające się estetycznym wykończeniem i ciekawym detalem architektonicznym. Szczególnie cenne elementy historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej będące świadectwem historii i tradycji regionu zostały wpisane do Rejestru Zabytków.

W przestrzeni gminy znajdują się techniczne dominanty krajobrazowe, takie jak napowietrzne linie elektroenergetyczne i słupy elementy, które lokalnie obniżają walory widokowe krajobrazu. Do degradacji krajobrazu przyczyniają się także tereny eksploatacji kopalin z wyrobiskami kruszyw naturalnych na północy gminy. Do elementów wpływających na estetykę przestrzeni należy także zaliczyć wiatraki i panele fotowoltaiczne. Choć na obszarze gminy są to pojedyncze obiekty, to wyróżniają się w przestrzeni wiejskiej jako elementy infrastruktury, jednak ich obecność jest już częścią codziennego krajobrazu rolniczego. Odbiór tych technicznych dominant, podobnie jak napowietrznych linii, jest subiektywny i zależy od indywidualnej percepcji obserwatora, choć bez wątpienia wpływają one na krajobraz. Na obszarze gminy, poza terenami eksploatacji kruszyw, nie występują obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Do kluczowych walorów krajobrazowych gminy należy zaliczyć dolinę Drwęcy oraz tereny leśne. W granicach gminy przebiega kilka szlaków, nie tylko pieszych czy rowerowych, ale również wodne. Ponadto, występowanie na terenie gminy różnych form ochrony środowiska przyrodniczego obiektów kultury materialnej sprawia, że gmina posiada spory potencjał turystyczny.

5. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

W zakresie podstawowych problemów środowiskowych gminy należy wymienić:

1. Zanieczyszczenie powietrza:
 - emisja niska, szczególnie w sezonie grzewczym, pochodząca z indywidualnych źródeł ciepła opalanych węglem i drewnem w zabudowie jednorodzinnej,
 - emisja liniowa związana z ruchem drogowym wzdłuż dróg powiatowych,
2. Hałas:
 - hałas komunikacyjny wzdłuż głównych tras komunikacyjnych,
 - lokalne uciążliwości akustyczne w rejonach zakładów usługowych i produkcyjnych,
3. Zagrożenia dla zasobów wód:
 - ryzyko zanieczyszczenia wód podziemnych wynikające z niewystarczającego stopnia skanalizowania niektórych miejscowości oraz presji rolniczej,
 - spływ powierzchniowy z pól uprawnych zawierający związki biogenne (azot, fosfor), powodujący eutrofizację wód powierzchniowych,
4. Degradacja gleb i powierzchni ziemi:
 - presja urbanizacyjna na grunty rolnicze wysokiej klasy bonitacyjnej,
 - tereny eksploatacyjne i poeksploatacyjne, w tym miejsca niekontrolowanego wydobycia surowców,
 - występowanie terenów o wyraźnie zarysowanej rzeźbie w strefie zboczowej doliny Drwęcy i na zboczach rynien subglacialnych, z możliwością występowania procesów osuwiskowych,
5. Zagrożenia dla bioróżnorodności:
 - utrata i fragmentacja siedlisk przyrodniczych w wyniku rozwoju zabudowy,
 - degradacja małych form przyrodniczych (oczek wodnych, zadrzewień śródpolnych, miedz) wskutek intensyfikacji rolnictwa,
6. Urbanizacja i presja inwestycyjna:
 - narastające przekształcenia przestrzeni powodujące zmniejszanie areału terenów rolnych i przyrodniczo cennych,
 - nasilenie ruchu turystycznego.

Kierunki działań ograniczających zagrożenia środowiskowe:

- wymiana indywidualnych źródeł ciepła na niskoemisyjne oraz rozwój odnawialnych źródeł energii,
- rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków,
- wprowadzenie zapisów planistycznych chroniących ciek i grunty rolnicze wysokiej klasy,
- ochrona i odtwarzanie korytarzy ekologicznych oraz drobnych siedlisk poprzez utrzymanie zadrzewień śródpolnych, oczek wodnych i terenów podmokłych,
- edukacja mieszkańców i rolników w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu i ochrony bioróżnorodności.

Problemy środowiskowe gminy są stosunkowo dobrze rozpoznane, a ich identyfikacja nie powoduje większych trudności. Część z nich doczekała się, zgodnie z obowiązującym prawem, odpowiednich środków zaradczych. Ograniczenie zagrożeń środowiska na obszarze gminy polegać będzie na wprowadzaniu właściwych ustaleń szczegółowych w treści miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz na dokładnym ich egzekwowaniu. Jak wykazano powyżej, część zagrożeń wynika z dokonanych już przekształceń.

6. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

W przypadku braku uchwalenia planu ogólnego gminy Wąpielsk, dotychczas obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego utraci moc prawną. Wynika to z nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która przewiduje zastąpienie Studium nowym dokumentem – planem ogólnym, mającym rangę aktu prawa miejscowego. W praktyce oznaczać to będzie faktyczne zawieszenie możliwości prowadzenia jakichkolwiek nowych prac planistycznych na poziomie lokalnym. Taka sytuacja wiązałaby się z istotnymi konsekwencjami zarówno w wymiarze społecznym, inwestycyjnym, jak i środowiskowym.

Brak planu ogólnego oznaczałby:

- niemożność uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co uniemożliwiłoby realizację zamierzeń inwestycyjnych zgodnych z potrzebami mieszkańców,
- niemożność wydawania decyzji o warunkach zabudowy dla nowych inwestycji, ponieważ zgodnie z nowymi przepisami decyzje WZ mogą być wydawane wyłącznie w wyznaczonych obszarach uzupełnienia zabudowy (OUZ), które może wskazać wyłącznie plan ogólny.

W wymiarze środowiskowym brak realizacji dokumentu może prowadzić do:

- nasilenia presji inwestycyjnej na tereny przyrodniczo cenne i rolnicze, ze względu na brak obowiązującego dokumentu wskazującego jednoznacznie dopuszczalne formy zagospodarowania;
- braku narzędzi do ochrony ciągłości ekologicznej – plan ogólny wyznacza strefy otwarte oraz zieleni i rekreacji, które pełnią funkcję korytarzy ekologicznych, terenów retencyjnych oraz buforów chroniących przed nadmierną urbanizacją;
- pogłębiania chaosu przestrzennego, prowadzącego do rozproszenia zabudowy, fragmentacji siedlisk, zwiększenia powierzchni utwardzonych i obniżenia retencji wodnej;
- wzrostu zagrożeń środowiskowych, takich jak niekontrolowany rozwój w strefach szczególnego zagrożenia powodzią, na terenach ujęć wód czy obszarach narażonych na wstąpienie osuwisk;
- braku możliwości skutecznego planowania ochrony walorów krajobrazowych, co może prowadzić do utraty atrakcyjności turystycznej i osłabienia tożsamości przestrzennej gminy.

W dłuższej perspektywie brak planu ogólnego mógłby skutkować pogłębianiem się chaosu przestrzennego, szczególnie w rejonach o wysokich walorach przyrodniczych. Brak przejrzystych zasad zagospodarowania mógłby także prowadzić do konfliktów przestrzennych, wzrostu kosztów infrastrukturalnych oraz ograniczenia dostępu mieszkańców do usług publicznych. W efekcie, niezrealizowanie planu ogólnego oznaczałoby osłabienie zdolności gminy do prowadzenia zrównoważonej polityki przestrzennej oraz skutecznej ochrony środowiska i jakości życia mieszkańców.

7. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA BEZPOŚREDNIE, POŚREDNIE, WTÓRNE, SKUMULOWANE, KRÓTKOTERMINOWE, ŚREDNIOTERMINOWE I DŁUGOTERMINOWE, STAŁE I CHWILOWE ORAZ POZYTYWNE I NEGATYWNE, NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURY2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU, A TAKŻE NA ŚRODOWISKO

Celem sporządzenia planu ogólnego gminy Wąpielsk jest wyznaczenie ram dla dalszego, zrównoważonego rozwoju. Zidentyfikowane potencjalne oddziaływania na środowisko związane są przede wszystkim z przekształcaniem terenów niezainwestowanych głównie pod zabudowę mieszkaniową, usługową i gospodarczą oraz realizacją nowej lub rozbudową istniejącej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej w ramach wyznaczonych stref planistycznych.

Oddziaływanie na jakość powietrza i klimat

Plan ogólny gminy Wąpielsk, jako dokument wyznaczający ramy polityki przestrzennej, w bezpośredni sposób wpływa na warunki środowiskowe, w tym na jakość powietrza i lokalny klimat. Wdrożenie jego ustaleń będzie wiązać się z rozwojem zabudowy oraz modernizacją infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, realizowaną poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz decyzje o warunkach zabudowy na obszarach uzupełnienia zabudowy (OUZ).

Na etapie realizacji nowych inwestycji mogą wystąpić czasowe emisje zanieczyszczeń do powietrza związane z pracą maszyn budowlanych i ruchem pojazdów transportowych. Zjawiska te będą jednak miały charakter krótkotrwały i lokalny, a ich wpływ na jakość powietrza w skali gminy będzie ograniczony.

Istotniejsze znaczenie z punktu widzenia długofalowego oddziaływania planu ogólnego mają ustalenia dotyczące kształtu przyszłej zabudowy, układu komunikacyjnego oraz struktury użytkowania przestrzeni. Dokument porządkuje rozwój osadniczy gminy poprzez wyznaczenie OUZ i ograniczenie lokalizacji nowych inwestycji poza nimi. Takie rozwiązanie sprzyja ograniczaniu rozpraszania zabudowy, zmniejsza presję na tereny przyrodniczo cenne i prowadzi do skracania codziennych dojazdów, a tym samym do redukcji emisji spalin

Plan wzmacnia rolę rozległych terenów zielonych poprzez utrzymanie strefy otwartej (SO), obejmującej doliny Drwęcy i jej dopływów, jeziora, użytki rolne i lasy. Obszary te pełnią ważne funkcje środowiskowe: wspierają retencję wodną, stabilizują mikroklimat, poprawiają przewietrzanie przestrzeni zabudowanych i ograniczają skutki zjawisk ekstremalnych związanych ze zmianami klimatu.

Strefy gospodarcze (SP) oraz usługowe (SU) zostały wyznaczone w oparciu o istniejące zagospodarowanie i lokalne uwarunkowania środowiskowe. Ich lokalizacja koncentruje się w większych miejscowościach (Półwiesk Mały, Radziki Duże, Ruszkowo, Wąpielsk II) oraz przy głównych trasach komunikacyjnych. Głównym celem wyznaczenia tych stref jest umożliwienie kontynuacji i ewentualnej rozbudowy istniejącej działalności gospodarczej, a nie wprowadzanie nowych, rozległych obszarów inwestycyjnych. Ewentualna realizacja inwestycji w tych strefach będzie wymagała wdrożenia odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, minimalizujących potencjalne negatywne oddziaływania m.in. w zakresie zachowania zieleni izolacyjnej, ograniczania powierzchni uszczelnionych oraz stosowania technologii niskoemisyjnych. Takie podejście umożliwia racjonalne gospodarowanie przestrzenią, ogranicza presję na tereny cenne przyrodniczo oraz sprzyja realizacji zasad zrównoważonego rozwoju.

Plan ogólny gminy Wąpielsk zapewnia dalsze funkcjonowanie istniejących źródeł odnawialnych energii – farmy fotowoltaicznej zlokalizowanej w strefie otwartej oraz dwóch biogazowni rolniczych w strefie produkcji rolniczej, które wspólnie wspierają gospodarkę niskoemisyjną i poprawę jakości powietrza.

Plan ogólny został przygotowany w duchu adaptacji do zmian klimatu, uwzględniając lokalne zagrożenia – okresowe susze, obniżanie poziomu wód gruntowych czy wzrastające ryzyko pożarów w lasach. Wśród kluczowych rozwiązań wymienić należy ochronę terenów o wysokim potencjale retencyjnym (dolin Drwęcy i Rypienicy, torfowisk, terenów podmokłych i łąk), ograniczanie rozpraszania zabudowy oraz wymóg zachowania odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnych. Dzięki temu dokument nie tylko zapobiega pogorszeniu jakości powietrza, lecz także aktywnie wspiera niskoemisyjny, zrównoważony rozwój, podnosząc odporność środowiska i komfort życia mieszkańców.

Wytwarzanie odpadów

Realizacja ustaleń planu ogólnego gminy Wąpielsk, obejmujących rozwój zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, usługowej oraz gospodarczej, będzie wiązać się z systematycznym wzrostem ilości wytwarzanych odpadów, przede wszystkim komunalnych, a w dalszej kolejności także budowlanych i rozbiórkowych, generowanych w fazie realizacji nowych inwestycji. Wzrost ten pozostaje bezpośrednio związany z przewidywaną intensyfikacją zabudowy i wynikającym z niej zapotrzebowaniem na nowe tereny rozwojowe.

Największy przyrost dotyczyć będzie odpadów komunalnych wytwarzanych przez mieszkańców nowych domów jednorodzinnych i zagrodowych, a także użytkowników obiektów usługowych i gospodarczych. Wraz z rozwojem stref przeznaczonych pod działalność gospodarczą (SP, SU) możliwe jest zwiększenie udziału odpadów niekomunalnych, w tym odpadów produkcyjnych i poprodukcyjnych, których zagospodarowanie będzie wymagało stosowania odpowiednich procedur magazynowania, transportu i przekazywania uprawnionym podmiotom.

Gmina Wąpielsk, zgodnie z „Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2016–2022 z perspektywą na lata 2023–2028”, przynależy do Regionu 2 wschodniego gospodarki odpadami. Odpady z terenu gminy trafiają do Regionalnego Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych w Rypinie, a wsparciem systemu jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Wąpielsku, który umożliwi mieszkańcom przekazywanie odpadów problemowych, wielkogabarytowych, elektroodpadów oraz odpadów niebezpiecznych.

Plan ogólny nie rozstrzyga szczegółowych rozwiązań technicznych w gospodarce odpadami, jednak wskazuje na potrzebę rozwijania infrastruktury odpadowej wraz z nowymi inwestycjami oraz dalsze promowanie selektywnej zbiórki. Takie podejście sprzyja minimalizacji ilości odpadów kierowanych do unieszkodliwiania, zwiększa poziom recyklingu i ogranicza potencjalne ryzyka środowiskowe, wspierając realizację polityki odpadowej województwa i zasady zrównoważonego rozwoju.

Uwarunkowania związane z ochroną środowiska wynikające z realizacji infrastruktury ściekowej w kontekście wymogów określonych w art. 83 ust. 3 i 4 Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 960)

Realizacja infrastruktury ściekowej, w tym przede wszystkim systemów kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczalni ścieków, musi być zgodna z wymogami ochrony środowiska określonymi w przepisach ustawy Prawo wodne. Szczególne znaczenie mają uregulowania zawarte w art. 83 ust. 3 i 4 tej ustawy, które odnoszą się do konieczności zapewnienia odpowiedniego poziomu oczyszczania ścieków i ochrony jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych.

Zgodnie z art. 83 ust. 3 ustawy Prawo wodne, aglomeracje są obowiązane do wyposażenia w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczania ścieków komunalnych w sposób zapewniający osiągnięcie celów środowiskowych określonych dla jednolitych części wód. W przypadku gminy Wąpielsk szczególnie istotna jest ochrona JCWPd nr 39, charakteryzującej się dobrym stanem ilościowym i chemicznym, ale zagrożonej zanieczyszczeniami rolniczymi oraz cieków, w tym rzeki Drwęcy i jej dopływu Rypienicy, które stanowią korytarze ekologiczne o znaczeniu lokalnym i regionalnym.

Art. 83 ust. 4 podkreśla, że budowa i eksploatacja urządzeń kanalizacyjnych nie może powodować pogorszenia stanu wód. Dlatego każda nowa inwestycja w zakresie infrastruktury ściekowej musi być projektowana tak, aby nie tylko spełniała obowiązujące normy jakości odprowadzanych ścieków,

ale również nie prowadziła do degradacji środowiska wodnego. Szczególną uwagę należy zwrócić na ograniczanie dopływu biogenów do wód powierzchniowych oraz ochronę obszarów podmokłych i torfowisk w dolinie Drwęcy.

W kontekście planu ogólnego gminy Wąpielsk oznacza to, że:

- rozwój nowych terenów inwestycyjnych (mieszkaniowych, usługowych i gospodarczych) przewidzianych w planie ogólnym, powinien następować w powiązaniu z rozbudową i modernizacją infrastruktury kanalizacji sanitarnej, w sposób zapewniający zgodność z celami środowiskowymi JCWP oraz zasadą „niepogarszania” stanu wód;
- w przypadku zabudowy zlokalizowanej w pobliżu dolin rzecznych i obszarów podmokłych należy bezwzględnie zapewnić skuteczny system gospodarki ściekowej, w pierwszej kolejności poprzez podłączenie do zbiorczej sieci kanalizacyjnej, a w przypadku braku takiej możliwości poprzez stosowanie indywidualnych rozwiązań (np. przydomowe oczyszczalnie spełniające normy środowiskowe);
- planowanie przestrzenne powinno uwzględniać aktualny przebieg i stan techniczny istniejących sieci kanalizacyjnych, a także przepustowość oczyszczalni ścieków w Wąpielsku;
- lokalizacja obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko wodne, w tym zakładów przemysłowych, instalacji produkcyjnych czy usług o wysokim zapotrzebowaniu na wodę, powinna być ściśle skoordynowana z systemem odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz lokalnymi uwarunkowaniami hydrogeologicznymi i hydrograficznymi, z uwzględnieniem obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia;
- procesy inwestycyjne powinny być poprzedzone analizą możliwości technicznych włączenia planowanych obiektów do zbiorczych systemów kanalizacyjnych, a w przypadku ich braku – stosowaniem indywidualnych rozwiązań przy zachowaniu zgodności z przepisami i normami środowiskowymi;
- w długofalowej perspektywie konieczne jest dążenie do pełnego objęcia terenów zabudowy zbiorczymi systemami kanalizacji sanitarnej oraz sukcesywnego ograniczania stosowania zbiorników bezodpływowych, których funkcjonowanie wiąże się z ryzykiem dla jakości wód podziemnych.

Ochrona wód przed zanieczyszczeniami w wyniku działalności osadniczej i gospodarczej stanowi w gminie Wąpielsk jeden z kluczowych aspektów planowania przestrzennego. Wynika to z obecności cennych ekosystemów dolinnych, ujęcia wód podziemnych w Półwiesku Małym, a także z faktu, że Drwęca jest objęta formami ochrony przyrody (m.in. obszar Natura 2000), co nakłada szczególny obowiązek na zapewnienie wysokiej jakości gospodarki ściekowej w całej gminie.

Emisja hałasu

Realizacja ustaleń projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk, obejmująca rozwój funkcji mieszkaniowych, usługowych i gospodarczych, a także rozbudowę infrastruktury technicznej, może wpływać na klimat akustyczny. Główne potencjalne źródła hałasu związane z realizacją planu to działalność budowlana (krótkookresowa), transport drogowy (stały, związany z drogami powiatowymi) oraz aktywność usługowo-produkcyjna i rolnicza (punktowa i lokalna). Oddziaływania te, choć możliwe do zaobserwowania w skali lokalnej, nie powinny skutkować trwałym lub istotnym pogorszeniem jakości klimatu akustycznego gminy

Największe ryzyko wystąpienia podwyższonych poziomów hałasu dotyczy miejscowości takich jak Radziki Duże, Wąpielsk, Ruszkowo, gdzie koncentrują się funkcje mieszkaniowe, usługowe i gospodarcze, a dodatkowo przebiegają drogi powiatowe prowadzące do Brodnicy, Golubia-Dobrzynia i Rypina. W strefach usługowych (SU) i gospodarczych (SP) potencjalnie uciążliwy może być wzmożony ruch pojazdów dostawczych, praca instalacji technologicznych oraz działalność magazynowo-logistyczna. Z punktu widzenia ochrony klimatu akustycznego korzystnym rozwiązaniem jest lokalizacja tych funkcji w sąsiedztwie istniejącej infrastruktury, co ogranicza

rozpraszanie źródeł hałasu i pozwala lepiej zarządzać ich oddziaływaniem na zabudowę mieszkaniową.

Z punktu widzenia ochrony klimatu akustycznego korzystnym rozwiązaniem przyjętym w planie ogólnym jest lokalizacja stref usługowych (SU) i gospodarczych (SP) głównie na terenach już częściowo przekształconych, w sąsiedztwie istniejącej infrastruktury komunikacyjnej. Ogranicza to rozpraszanie źródeł hałasu i pozwala lepiej zarządzać jego oddziaływaniem w stosunku do terenów mieszkaniowych.

W planie ogólnym wyznaczono strefy górnicze (SG), w obrębie których prowadzona działalność może być źródłem hałasu o charakterze punktowym, głównie w związku z pracą maszyn i transportem, jednak jej wpływ ogranicza się do najbliższego otoczenia zakładów wydobywczych. Dzięki lokalizacji z dala od zwartej zabudowy mieszkaniowej oraz obowiązkowi stosowania norm ochrony środowiska, oddziaływanie akustyczne stref górniczych nie stanowi zagrożenia dla klimatu akustycznego gminy jako całości.

Zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska, każde przedsięwzięcie mogące potencjalnie powodować ponadnormatywną emisję hałasu będzie wymagało przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, w tym szczegółowej analizy akustycznej. Obowiązek ten realizowany będzie na dalszych etapach procesu planistycznego, w ramach uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Istotną rolę w ochronie klimatu akustycznego gminy odgrywają strefy otwarte (SO) oraz strefy zieleni i rekreacji (SN), obejmujące dolinę Drwęcy i Rypienicy, kompleksy leśne w północnej części gminy, a także rozproszone zadrzewienia i parki podworskie. Obszary te pełnią funkcję naturalnych buforów akustycznych, ograniczających propagację hałasu z głównych tras i terenów inwestycyjnych w kierunku zabudowy mieszkaniowej i przestrzeni o podwyższonych walorach przyrodniczych.

Na dzień opracowania prognozy brak jest danych wskazujących na przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu środowiskowego w gminie, a dostępne informacje nie potwierdzają występowania stałych obszarów narażonych na ponadnormatywne oddziaływania akustyczne. Klimat akustyczny gminy można więc uznać za stosunkowo stabilny, a ryzyko jego znaczącego pogorszenia, przy zachowaniu ustaleń planu ogólnego, ocenia się jako niewielkie.

Emisja pól elektromagnetycznych

Zagadnienia związane z emisją pól elektromagnetycznych (PEM) w środowisku reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647) oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r. poz. 2448). Zgodnie z tymi przepisami, wszystkie instalacje mogące emitować pola elektromagnetyczne są zobowiązane do zachowania standardów bezpieczeństwa i nieprzekraczania określonych dopuszczalnych wartości w miejscach dostępnych dla ludności.

Na obszarze gminy źródła PEM mają charakter zarówno punktowy, jak i liniowy. Do typowych źródeł należą linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia, stacje transformatorowe, stacje bazowe telefonii komórkowej oraz urządzenia radioliniowe. Są to instalacje powszechnie występujące w strukturze przestrzennej gminy i funkcjonujące zgodnie z obowiązującymi normami technicznymi i środowiskowymi, których celem jest zapewnienie bezpieczeństwa ludzi i środowiska.

W ramach ustaleń planu ogólnego nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących źródeł emisji PEM. Tam, gdzie takie sąsiedztwo mogłoby wystąpić, kwestie te będą analizowane indywidualnie na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub w ramach procedur oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z zasadą przezorności i prewencji środowiskowej. Oznacza to, że każda potencjalnie wrażliwa funkcja (zabudowa mieszkaniowa, szkoły, placówki ochrony zdrowia) będzie oceniana w kontekście lokalnych uwarunkowań PEM.

Ustalenia planu ogólnego gminy Wąpielsk nie przewidują zwiększenia zagrożeń związanych z oddziaływaniem pól elektromagnetycznych. Dotychczasowe i planowane źródła PEM są lokalizowane zgodnie z przepisami i obowiązującymi normami środowiskowymi. Wpływ planu na środowisko elektromagnetyczne należy uznać za ograniczony, kontrolowany i zgodny z wymogami ochrony środowiska oraz zdrowia publicznego.

Ryzyko wystąpienia poważnych awarii

W projekcie planu ogólnego gminy wyznaczono strefy gospodarcze (SP) oraz usługowe (SU), które umożliwiają lokalizację zakładów i instalacje, które mogłyby stwarzać szczególne zagrożenie dla zdrowia ludzi lub środowiska w przypadku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Obszary te zostały wyznaczone z uwzględnieniem istniejącej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy oraz charakteru aktualnie prowadzonej działalności gospodarczej i usługowej.

Plan ogólny nie przewiduje lokowania przedsięwzięć o podwyższonym ryzyku technologicznym, takich jak instalacje chemiczne, energetyczne czy biologiczne o dużej skali, które mogłyby wiązać się z możliwością wystąpienia poważnych awarii. W przypadku ewentualnych inwestycji, które mogą generować zagrożenia przemysłowe, konieczne będzie przeprowadzenie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko oraz spełnienie rygorystycznych wymagań w zakresie bezpieczeństwa procesowego, ochrony przeciwpożarowej i zdrowia publicznego.

Każdy przypadek lokalizacji inwestycji mogącej potencjalnie wiązać się z ryzykiem wystąpienia poważnej awarii będzie rozpatrywany indywidualnie na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub wydawania decyzji środowiskowych. Zastosowanie znajdzie tu zasada przezorności i prewencji środowiskowej, obejmująca m.in.: wyznaczanie odpowiednich stref ochronnych wokół potencjalnie uciążliwych instalacji, wprowadzenie wymogów dotyczących zabezpieczeń technicznych oraz zapewnienie zgodności z obowiązującymi normami bezpieczeństwa i ochrony środowiska.

Ochrona zdrowia i życia mieszkańców oraz bezpieczeństwo środowiska stanowią podstawowe założenia polityki planistycznej gminy Wąpielsk. Z uwagi na dominację funkcji rolniczej oraz brak dużych zakładów przemysłowych, ryzyko wystąpienia poważnych awarii przemysłowych na obszarze gminy należy ocenić jako niskie, a jego skuteczne ograniczanie będzie możliwe poprzez odpowiednie regulacje planistyczne i środowiskowe.

Niekorzystne przekształcenie naturalnego ukształtowania terenu

Realizacja ustaleń projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk będzie wiązać się z częściowymi przekształceniami powierzchni ziemi, głównie w wyniku rozwoju zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, usługowej i gospodarczej oraz budowy infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Zmiany te będą dotyczyć przede wszystkim terenów przylegających do istniejącej zabudowy, co ogranicza ryzyko niekontrolowanej urbanizacji i nadmiernego obciążenia obszarów otwartych, przyrodniczo cennych oraz rolnych o wysokiej jakości. Przekształcenia będą mieć charakter powierzchniowy (roboty ziemne pod fundamenty, sieci uzbrojenia, przygotowanie terenu), a po zakończeniu prac presja na grunt ustanie.

Ochronie naturalnej rzeźby terenu w gminie sprzyja rozległa strefa otwarta (SO), obejmująca głównie użytki rolne, dolinę rzeki Drwęcy wraz z jej dopływami, jeziora polodowcowe, a także rozproszone kompleksy leśne, łąki, torfowiska i obszary podmokłe. Strefa ta pełni kluczową funkcję ochronną wobec terenów szczególnie wrażliwych przyrodniczo i krajobrazowo, ograniczając presję inwestycyjną i umożliwiając ich racjonalne użytkowanie, przede wszystkim w rolnictwie, rekreacji i w zakresie nieuciążliwej infrastruktury technicznej.

Na etapie prac planistycznych szczególną uwagę zwrócono na konieczność ochrony gruntów rolnych najwyższych klas bonitacyjnych (II–III). Nowe inwestycje lokalizowane są w pierwszej kolejności na terenach już częściowo przekształconych lub bezpośrednio przylegających do istniejącej zabudowy. Wyłączenia gruntów z produkcji rolnej dopuszczalne będą wyłącznie w uzasadnionych przypadkach i zgodnie z odrębnymi procedurami administracyjnymi.

Strefy gospodarcze i usługowe zostały wyznaczone na terenach już częściowo zagospodarowanych lub wskazanych w dokumentach planistycznych pod te funkcje. Ogranicza to konieczność zajmowania nowych, niezainwestowanych obszarów i minimalizuje przekształcanie naturalnej rzeźby terenu.

W planie przewidziano również strefy górnicze. Choć eksploatacja surowców wiąże się z przekształceniami powierzchni ziemi, ograniczają się one do określonych terenów i obszarów górniczych oraz podlegają nadzorowi oraz obowiązującym przepisom ochrony środowiska, w tym obowiązkowi rekultywacji po zakończeniu wydobywania.

Wpływ realizacji ustaleń planu ogólnego gminy Wąpielsk na ukształtowanie terenu należy ocenić jako umiarkowany i możliwy do kontrolowania. Wynika to z powiązania nowych inwestycji z istniejącym zainwestowaniem, unikania zabudowy na terenach szczególnie wrażliwych oraz wprowadzenia funkcji ochronnych poprzez strefę otwartą i tereny zieleni naturalnej. Dokument pozostaje zgodny z zasadami ochrony środowiska, zapewniając zachowanie równowagi między rozwojem przestrzennym a ochroną zasobów glebowych i krajobrazu gminy.

Oddziaływanie na florę, faunę i różnorodność biologiczną

Projekt planu ogólnego gminy Wąpielsk został przygotowany w oparciu o szczegółową analizę warunków środowiskowych, z uwzględnieniem lokalnych wartości przyrodniczych i krajobrazowych. Na terenie gminy i w jej sąsiedztwie występują obszary cenne przyrodniczo, objęte formami ochrony.

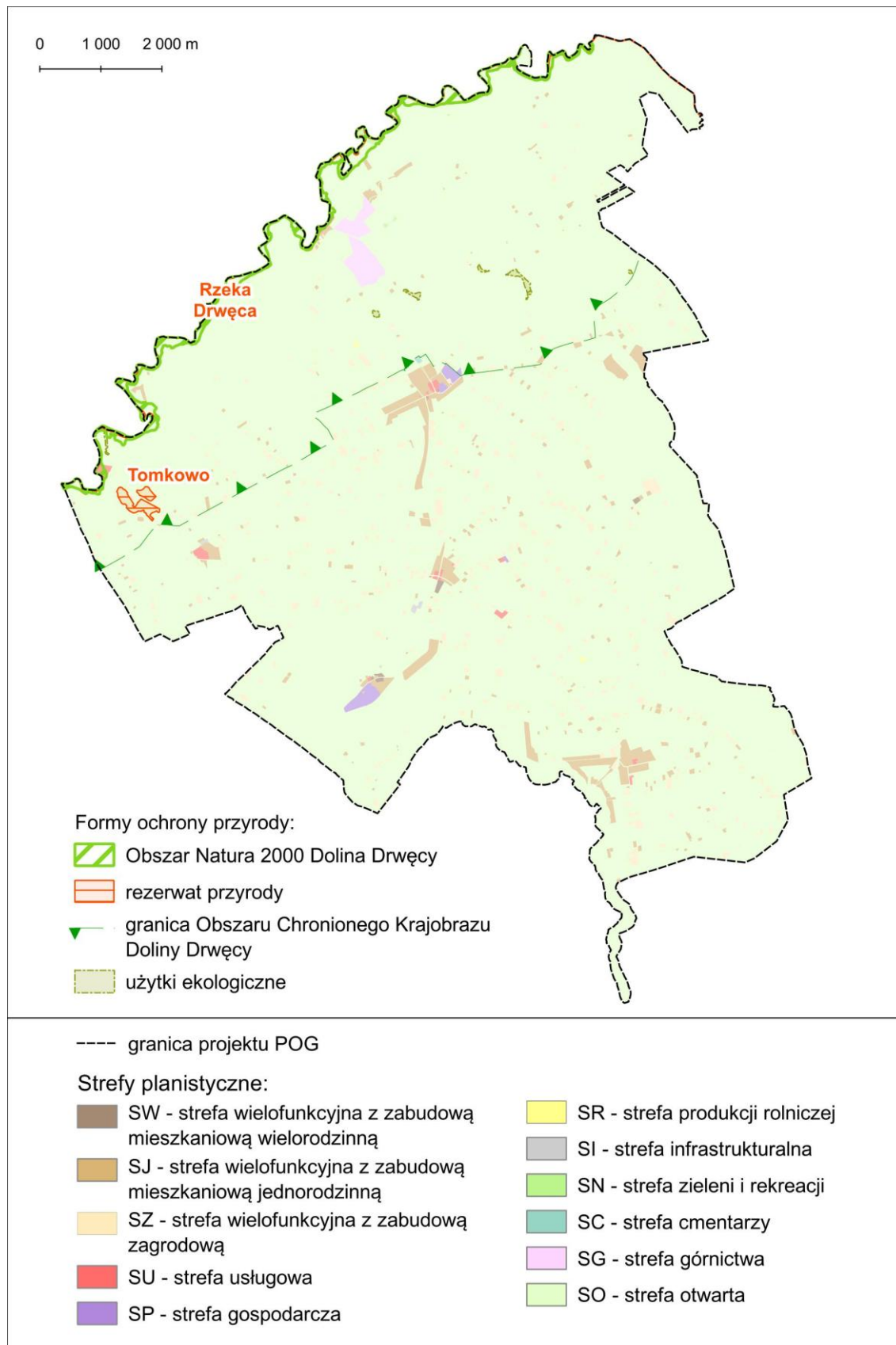
W granicach administracyjnych gminy znajduje się obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy (PLH040003) oraz fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy. Ponadto wyznaczone są rezerваты przyrody: „Rzeka Drwęca” i „Tomkowo”, a także użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Szczególne znaczenie ma dolina rzeki Drwęcy, która stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu ponadlokalnym. Obszary te są kluczowe dla utrzymania różnorodności biologicznej, zapewniają ciągłość siedlisk i warunki dla migracji wielu gatunków.

Układ stref planistycznych został ukształtowany w sposób respektujący te wartości. Strefa otwarta (SO) obejmuje większość powierzchni gminy, w tym doliny rzeczne, tereny rolnicze, torfowiska, zadrzewienia i fragmenty lasów. Jej rola polega na zachowaniu ciągłości środowiskowej, ograniczeniu rozpraszania zabudowy oraz łagodzeniu skutków zmian klimatu poprzez retencję wodną i przewietrzanie obszarów osadniczych. Dopuszczone są tu formy użytkowania o niskiej presji: rolnictwo i leśnictwo, rekreacja ekstensywna, turystyka przyrodnicza oraz utrzymanie/modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, bez naruszania integralności środowiskowej.

Funkcje środowiskowe strefy SO obejmują:

- utrzymanie spójności ekologicznej i ciągłości korytarzy przyrodniczych, przede wszystkim wzdłuż doliny rzeki Drwęcy,
- ograniczanie rozpraszania zabudowy i presji inwestycyjnej na obszary szczególnie wrażliwe przyrodniczo, co pozwala utrzymać otwarty charakter przestrzeni rolniczej i chronić obszary chronione,
- wspieranie retencji wodnej i ochronę przed skutkami zjawisk ekstremalnych, takich jak susze czy powodzie, poprzez zachowanie torfowisk, podmokłości, łąk wilgotnych i dolin rzecznych, które pełnią funkcję naturalnych zbiorników retencyjnych,
- ochronę siedlisk gatunków związanych z łąkami, torfowiskami, dolinami rzeczными i niewielkimi kompleksami leśnymi, które stanowią przestrzeń bytowania i rozrodu dla wielu gatunków ptaków, ssaków, płazów i bezkręgowców,
- zachowanie wartości krajobrazowych i rekreacyjnych doliny Drwęcy i jej dopływów, które tworzą unikalny system przyrodniczy i są istotnym elementem tożsamości gminy oraz jej atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej (np. okolice Radzik Dużych, Kiełpin, Półwieska Małego),
- ochronę mozaikowego krajobrazu rolniczo-przyrodniczego, na który składają się pola uprawne, łąki, śródpolne oczka wodne, aleje i parki podworskie (m.in. Wąpielsku, Długiem).

Strefa zieleni i rekreacji (SN) obejmuje wybrane tereny zieleni urządzonej oraz przestrzenie istotne dla codziennego wypoczynku i rekreacji mieszkańców oraz turystów. Pełni funkcje mikroklimatyczne, krajobrazowe i społeczne poprawiając jakość przestrzeni publicznej i umożliwiając rekreację bez istotnego oddziaływania na środowisko. Plan nie przewiduje intensyfikacji zabudowy w jej granicach. Strefa cmentarzy (SC), mimo niewielkiej powierzchni, również wspiera lokalną retencję, infiltrację wód opadowych i korzystnie wpływa na mikroklimat. Zieleń towarzysząca tym obszarom wzmacnia ich funkcje ekologiczne i krajobrazowe.

Rysunek 8. Lokalizacja stref planistycznych względem obszarowych form ochrony przyrody

Strefy mieszkaniowe, zagrodowe, usługowe, gospodarcze oraz produkcji rolniczej w planie ogólnym zostały wyznaczone w sposób spójny z zasadami ładu przestrzennego, ochrony środowiska oraz zrównoważonego rozwoju. Ich lokalizacja koncentruje się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącej zabudowy, wzdłuż dróg publicznych i w zasięgu infrastruktury technicznej, co sprzyja racjonalnemu wykorzystaniu przestrzeni oraz ogranicza presję inwestycyjną na obszary cenne przyrodniczo i krajobrazowo. Plan ogólny nie przewiduje lokalizacji nowych, izolowanych enklaw zabudowy na obszarach chronionych, co pozostaje zgodne z zasadą unikania kolizji z celami ochrony przyrody i zapewnia spójność sieci ekologicznej.

W ramach profilu dodatkowego, w wybranych strefach SJ dopuszczono rozwój zabudowy letniskowej oraz rekreacji indywidualnej. Strefy te zostały wyznaczone w sąsiedztwie jeziora Kiepińskiego oraz w dolinie Drwęcy, w miejscach już częściowo zagospodarowanych turystycznie i rekreacyjnie.

Dla stref mieszkaniowych i zagrodowych (SW, SJ, SZ) wyznaczonych w projekcie planu ogólnego określono parametry zabudowy obejmujące maksymalną intensywność zabudowy nadziemnej, maksymalną wysokość budynków oraz udział powierzchni zabudowanej. Wprowadzenie tych ograniczeń ma na celu zapewnienie ładu przestrzennego oraz harmonijne wpisanie nowych inwestycji w krajobraz gminy oraz ograniczenie negatywnego wpływu urbanizacji na sąsiednie obszary chronione.

W projekcie planu ogólnego uwzględniono jedynie istniejące instalacje odnawialnych źródeł energii – farmy fotowoltaiczne, elektrownie wiatrowe i biogazownie – bez wyznaczania nowych terenów pod tego typu inwestycje. Ich dalsze funkcjonowanie odbywa się na obszarach rolniczych i zagospodarowanych, co pozwala wspierać lokalny bilans energetyczny przy minimalnym wpływie na środowisko. Podobnie strefy górnicze ograniczono wyłącznie do terenów już eksploatowanych, co umożliwia kontynuację działalności bez ingerencji w cenne przyrodniczo obszary gminy.

Przyjęte rozwiązania sprzyjają zachowaniu różnorodności biologicznej i ochronie zasobów przyrody, a jednocześnie umożliwiają rozwój osadnictwa i działalności gospodarczej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Wszelkie inwestycje mogące potencjalnie oddziaływać na obszary chronione będą podlegać obowiązkowi szczegółowej analizy środowiskowej, w tym ocenie oddziaływania na obszar Natura 2000, jeśli mogłyby w jakikolwiek sposób pogorszyć stan siedlisk lub gatunków chronionych. W razie potrzeby stosowane będą mechanizmy kompensacji przyrodniczej i monitoring skutków inwestycji.

Dzięki temu realizacja planu nie spowoduje istotnych negatywnych oddziaływań na florę, faunę i różnorodność biologiczną, a ochrona obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy, Obszaru Chronionego Krajobrazu i rezerwatów przyrody pozostaje zagwarantowana w ramach ustaleń planu i obowiązujących procedur środowiskowych.

Wody powierzchniowe i podziemne

Realizacja ustaleń planu ogólnego gminy Wąpielsk będzie wiązać się z przekształceniami przestrzennymi w wyznaczonych strefach planistycznych, w tym z rozwojem nowej zabudowy i infrastruktury. Zmiany te mogą generować punktowe i rozproszone oddziaływania na wody, zwłaszcza poprzez wzrost powierzchni uszczelnionych, zwiększenie ilości ścieków komunalnych oraz czasowe obciążenia towarzyszące inwestycjom liniowym (drogi, sieci).

Za szczególnie wrażliwe hydrologicznie należy uznać dolinę rzeki Drwęcy i Rypienicy, a także tereny nadjeziorne, podmokłe, łąki wilgotne i torfowiska. Obszary te pełnią istotne funkcje retencyjne, filtracyjne i krajobrazowe, są także miejscem występowania cennych siedlisk i gatunków chronionych. Zostały one przypisane do strefy otwartej (SO), co chroni je przed zabudową konfliktową i pozwala utrzymać ich kluczowe funkcje hydrologiczne i ekologiczne.

W celu ograniczenia potencjalnych skutków negatywnych dla zasobów wodnych, plan wprowadza standardy urbanistyczne obejmujące określenie maksymalnego udziału powierzchni zabudowy oraz minimalnych wartości powierzchni biologicznie czynnej. Rozwiązania te wspierają infiltrację wód opadowych, poprawiają bilans retencyjny, ograniczają spływ powierzchniowy i erozję gleb,

a w konsekwencji przyczyniają się do stabilizacji mikroklimatu oraz ochrony jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Plan ogólny nie przewiduje lokalizacji nowej zabudowy na terenach szczególnego zagrożenia powodziowego w dolinie Drwęczy i Rypienicy, co pozostaje zgodne z polityką adaptacji do zmian klimatu oraz lokalnym systemem zarządzania ryzykiem powodziowym. Jednocześnie uwzględniono ochronę lokalnych zasobów wodnych, w tym ujęcia wód podziemnych w Półwiesku Małym przypisując je do strefy infrastrukturalnej (SI). Rozwiązanie to umożliwia bieżące utrzymanie i modernizację systemów wodociągowych oraz zapewnia, że w bezpośrednim sąsiedztwie ujęcia nie będą lokalizowane funkcje mogące stwarzać ryzyko dla jakości wód.

Ustalenia planu zostały sformułowane w zgodzie z Ramową Dyrektywą Wodną oraz przepisami Prawa wodnego, z uwzględnieniem konieczności osiągnięcia i utrzymania celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych. Ochrona doliny Drwęczy, Rypienicy, jezior oraz terenów podmokłych i torfowisk w ramach strefy otwartej (SO), w połączeniu z obowiązkiem zachowania powierzchni biologicznie czynnych i działań wspierających retencję, tworzy spójny system ograniczający presję inwestycyjną i sprzyjający utrzymaniu równowagi hydrologicznej gminy Wąpielsk.

Krajobraz

Ustalenia planu ogólnego gminy Wąpielsk będą oddziaływać na krajobraz głównie poprzez rozwój zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, usługowej i gospodarczej oraz rozbudowę infrastruktury technicznej w wyznaczonych strefach planistycznych. Oddziaływanie to należy ocenić jako umiarkowane i możliwe do kontrolowania, ponieważ plan został opracowany z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań krajobrazowych, form ochrony przyrody oraz zapisów dokumentów strategicznych

Za obszary szczególnie wrażliwe krajobrazowo uznano dolinę rzeki Drwęczy i Rypienicy, jeziora, liczne tereny podmokłe, torfowiska i łąki wilgotne, a także kompleksy leśne oraz mozaikowy krajobraz rolniczo-przyrodniczy z charakterystycznymi zadrzewieniami śródpolnymi i oczkami wodnymi. Znaczącą rolę w kształtowaniu tożsamości przestrzennej gminy odgrywają także parki podworskie, które pełnią jednocześnie funkcje krajobrazowe i przyrodnicze. Obszary te zostały objęte strefą otwartą (SO) i strefą zieleni i rekreacji (SN), co ogranicza możliwość ich intensywnej urbanizacji, chroni ciągłość widokową i pozwala zachować ich walory przyrodniczo-krajobrazowe.

Strefy zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, usługowej i gospodarczej wyznaczono w obrębie istniejących miejscowości, przede wszystkim w Radzikach Dużych i Małych, Ruszkowie, Tomkowie, Półwiesku Dużym i Małym oraz w samym Wąpielsku i wzdłuż głównych dróg publicznych. Takie rozmieszczenie ogranicza rozpraszanie zabudowy i ingerencję w krajobraz otwarty, a jednocześnie uwzględnia lokalne otwarcia widokowe na dolinę Drwęczy, Rypienicy, jeziora i tereny rolnicze. Parametry urbanistyczne takie jak intensywność i wysokość zabudowy czy wymóg minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnych zostały dostosowane do charakteru otoczenia, co zapewnia harmonijne wpisanie nowych inwestycji w krajobraz.

Na terenie gminy występują już elementy infrastrukturalne oddziałujące na percepcję krajobrazu, takie jak napowietrzne linie energetyczne, maszty telekomunikacyjne czy instalacje OZE. Ich obecność zmienia wizualny charakter wybranych fragmentów gminy. Plan ogólny uwzględnia istniejący stan zagospodarowania i nie przewiduje działań, które mogłyby istotnie pogłębić stopień przekształcenia krajobrazu – przeciwnie, poprzez lokalizację nowych inwestycji w sąsiedztwie terenów już zdegradowanych, sprzyja racjonalnemu wykorzystaniu przestrzeni bez zwiększania presji na krajobraz o wysokich walorach przyrodniczych i estetycznych.

Oddziaływanie ustaleń planu ogólnego gminy Wąpielsk na krajobraz należy uznać za umiarkowane i zgodne z zasadami ładu przestrzennego. Przyjęty układ funkcjonalno-przestrzenny sprzyja harmonijnemu rozwojowi gminy, zachowaniu jej rolniczo-przyrodniczego charakteru oraz ochronie najcenniejszych elementów krajobrazu, w szczególności dolin rzecznych, terenów otwartych i historycznych założeń dworskich.

Oddziaływanie na dziedzictwo kulturowe i dobra materialne

Projekt planu ogólnego gminy Wąpielsk, jako dokument kierunkowy, nie zawiera szczegółowych ustaleń dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, jednak pośrednio uwzględnia obecność obiektów i obszarów zabytkowych poprzez dostosowanie parametrów zabudowy i zagospodarowania terenu w wybranych strefach planistycznych do istniejącej struktury przestrzennej.

Na obszarze gminy znajduje się bogaty zasób dziedzictwa kulturowego, obejmujący m.in. zespoły pałacowo-parkowe w Długiem, ŁapinóŜku, Wąpielsku i Radzikach Małych, ruiny zamku w Radzikach DuŜych, a takŜe obiekty sakralne, w tym kościół parafialny pw. św. Katarzyny w Radzikach DuŜych, liczne kapliczki i cmentarze wiejskie. WaŜnym uzupełnieniem sã równieŜ historyczne domy mieszkalne i zabudowania gospodarcze, które współtworzą tradycyjny krajobraz wsi. Dziedzictwo to wzbogacają stanowiska archeologiczne, w tym średniowieczne grodzisko w Radzikach DuŜych wpisane do rejestru zabytków. Najcenniejsze obiekty ujęte zostały w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków, a pozostałe w ewidencji gminnej, co potwierdza ich rangę i nakłada szczególne obowiązki w zakresie ochrony oraz gospodarowania przestrzenią.

Parametry urbanistyczne w rejonach objętych ochroną konserwatorską, takie jak wysokość i intensywność zabudowy, zostały określone w sposób spójny z istniejącą zabudową, co pozwala na zachowanie integralności krajobrazu kulturowego. Kwestie związane z bezpośrednią ochroną zabytków, w tym ustalenia dotyczące konserwatorskich stref ochrony czy ochrony archeologicznej, będą szczegółowo rozstrzygane na etapie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz procedur administracyjnych, zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Strefy planistyczne wyznaczone w projekcie planu ogólnego zostały zaprojektowane w sposób, który nie generuje uciążliwości dla obiektów zabytkowych ani dóbr materialnych. Rozwój zabudowy mieszkaniowej, usługowej czy gospodarczej został skoncentrowany w obrębie istniejących miejscowości i w sąsiedztwie infrastruktury, co sprzyja harmonijnemu rozwojowi przestrzennemu z poszanowaniem ładu przestrzennego oraz wartości kulturowych i historycznych.

W związku z tym nie przewiduje się, aby ustalenia planu miały negatywny wpływ na istniejące dobra materialne, przeciwnie, poprzez uporządkowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego stwarzają one warunki do skuteczniejszej ochrony i ekspozycji dziedzictwa kulturowego gminy Wąpielsk.

Ochrona zdrowia i życia ludzi w kontekście istniejących oraz planowanych do realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w tym analiza możliwych konfliktów społecznych

Ustalenia projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk uwzględniają zarówno aktualne warunki zagospodarowania przestrzennego, jak i potrzeby mieszkańców w zakresie dostępu do usług publicznych, infrastruktury technicznej oraz możliwości rozwoju lokalnej gospodarki.

Wyznaczenie stref usługowych (SU), gospodarczych (SP) oraz infrastrukturalnych (SI) w planie ogólnym zostało przeprowadzone w sposób zgodny z lokalnymi uwarunkowaniami przestrzennymi, funkcjonalnymi i środowiskowymi. Strefy te zlokalizowano przede wszystkim w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącej zabudowy i wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych.

Takie rozmieszczenie stref:

- ogranicza możliwość występowania kolizji z zabudową mieszkaniową,
- pozwala na optymalne wykorzystanie istniejącej infrastruktury technicznej i transportowej,
- ogranicza presję inwestycyjną na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo,
- zwiększa bezpieczeństwo mieszkańców poprzez ograniczenie ekspozycji na potencjalne źródła zanieczyszczeń (takich jak hałas, emisje komunikacyjne czy substancje niebezpieczne).

Potencjalne konflikty społeczne mogą pojawić się w przypadku realizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Niemniej jednak, każda taka inwestycja będzie wymagała przeprowadzenia procedur oceny oddziaływania na środowisko, uzyskania stosownych decyzji administracyjnych oraz przeprowadzenia konsultacji społecznych.

W związku z powyższym, ryzyko wystąpienia trwałych konfliktów przestrzennych i społecznych należy ocenić jako niskie. Projekt planu ogólnego dla gminy Wąpielsk zapewnia podstawy dla zrównoważonego rozwoju, wspierając lokalną gospodarkę, poprawę jakości życia mieszkańców i zachowanie ładu przestrzennego.

8. OPIS STANU ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYMI ZNACZĄCYMI SKUTKAMI DLA ŚRODOWISKA I OBSZARÓW NATURA 2000

Projekt planu ogólnego gminy Wąpielsk ma charakter strategiczny i wyznacza ramy zagospodarowania, nie przesądzając o szczegółowych lokalizacjach ani parametrach przyszłych inwestycji. Potencjalne przedsięwzięcia mogące potencjalnie lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z katalogiem określonym w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839), będą każdorazowo weryfikowane w odrębnych procedurach – na etapie miejscowych planów lub decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, z zastosowaniem właściwych analiz i środków minimalizujących. Takie podejście pozwala identyfikować i ograniczać ryzyka dopiero wtedy, gdy znane są konkretne rozwiązania projektowe i skala zamierzeń.

W granicach gminy Wąpielsk zlokalizowany jest obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy (PLH040003), obejmujący koryto rzeki Drwęcy i fragment jej doliny, stanowiący korytarz ekologiczny o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto na terenie gminy znajdują się rezerваты przyrody „Rzeka Drwęca” i „Tomkowo”, a także fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy, użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Obszary te pełnią kluczowe funkcje przyrodnicze i krajobrazowe – są siedliskiem wielu chronionych gatunków roślin i zwierząt, zapewniają ciągłość ekologiczną oraz są istotnym elementem lokalnej tożsamości przestrzennej.

Projekt planu ogólnego lokalizuje strefy inwestycyjne (SU, SP, SJ, SZ) przede wszystkim w obrębie istniejących miejscowości m.in. Radzikach Dużych i Małych, Ruszkowie, Tomkowie, Półwiesku Dużym i Małym oraz w samym Wąpielsku oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Takie rozmieszczenie minimalizuje presję na obszary przyrodniczo cenne, w tym na dolinę Drwęcy, jeziora, torfowiska i podmokłości, a także ogranicza ryzyko ingerencji w struktury środowiskowe objęte ochroną.

Z punktu widzenia uwarunkowań środowiskowych, sama zmiana przeznaczenia gruntu na etapie planu ogólnego nie przesądza o negatywnym wpływie na środowisko. Wprost przeciwnie, dalsze etapy planowania tj. sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, będą wymagać przeprowadzenia ponownej, szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko. Oceny te pozwolą na wprowadzenie odpowiednich środków ochronnych, a także na dostosowanie parametrów planowanych inwestycji do lokalnych uwarunkowań przyrodniczych.

W rezultacie, plan ogólny pełni funkcję ramową, wyznaczając kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, natomiast szczegółowa ochrona środowiska oraz zasobów przyrodniczych będzie realizowana w ramach dalszych działań planistycznych i administracyjnych. Takie podejście zapewnia skuteczne pogodzenie celów rozwojowych gminy z zasadami ochrony środowiska i różnorodności biologicznej oraz z obowiązkami wynikającymi z funkcjonowania obszaru Natura 2000 i innych form ochrony przyrody.

9. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

Transgraniczne oddziaływanie na środowisko rozpatruje się z uwzględnieniem możliwych interakcji między jego komponentami, jakie mogą występować w obrębie kilku państw. Mogą to być m.in. zjawiska dotyczące rzek przepływających przez terytoria sąsiadujących państw lub zachodzące w ekosystemach wodnych jezior lub mórz, których linia brzegowa zawiera się w granicach więcej niż jednego państwa. Ponadto można uwzględnić tutaj emitery zanieczyszczeń o znacznym zasięgu oddziaływania, propagującym poza terytorium państwa.

Gmina Wąpielsk nie znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie granicy państwowej, ani też nie obejmuje obszarów o znaczeniu ponadregionalnym, które mogłyby generować skutki środowiskowe w skali międzynarodowej (takie jak duże inwestycje infrastrukturalne, przemysłowe czy hydrotechniczne). Ustalenia planu ogólnego mają charakter lokalny, dostosowany do uwarunkowań przestrzennych gminy i nie przewidują realizacji przedsięwzięć mogących powodować emisje zanieczyszczeń do powietrza, wód czy gleby w skali ponadlokalnej.

Na podstawie przeprowadzonych analiz i w świetle obowiązujących przepisów nie stwierdza się przesłanek, by ustalenia projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk mogły powodować transgraniczne oddziaływanie na środowisko. Dokument ma charakter lokalny, a jego ustalenia są dostosowane do uwarunkowań przyrodniczych i społeczno-gospodarczych gminy.

10. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Opracowany projekt planu ogólnego gminy Wąpielsk stanowi dokument planistyczny, którego głównym celem jest wyznaczenie ogólnych kierunków rozwoju przestrzennego, uwzględniając zarówno potrzeby rozwoju, jak i konieczność ochrony zasobów środowiskowych. Kluczowe znaczenie w tym zakresie ma wyznaczenie stref planistycznych oraz przypisanie im funkcji podstawowych i dodatkowych, co pozwala na optymalne wykorzystanie istniejącej infrastruktury oraz ograniczenie rozpraszania zabudowy. Jednym z mechanizmów wspierających uporządkowany rozwój przestrzenny jest wyznaczenie Obszarów Uzupełnienia Zabudowy (OUZ), w których możliwe będzie wydawanie decyzji o warunkach zabudowy bez konieczności sporządzania miejscowego planu.

W planie przewidziano ochronę najcenniejszych zasobów przyrodniczych poprzez ograniczenie możliwości lokalizacji inwestycji w obszarach szczególnie wrażliwych, takich jak dolina Drwęcy i jej dopływu Rypienicy, jeziora, torfowiska i podmokłości, kompleksy leśne oraz parki podworskie. Obszary te zostały objęte strefą otwartą (SO) oraz strefą zieleni i rekreacji (SN), których przeznaczenie ukierunkowane jest na zachowanie powierzchni biologicznie czynnych, utrzymanie ciągłości korytarzy ekologicznych oraz ochronę różnorodności biologicznej. Działania te sprzyjają łagodzeniu skutków zmian klimatu poprzez poprawę retencji wodnej, stabilizację mikroklimatu i ograniczenie zjawisk ekstremalnych (susze, powodzie).

W dokumencie określono ogólne wytyczne dla projektantów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i organów wydających decyzje o warunkach zabudowy. Na dalszych etapach planowania i procedur środowiskowych konieczne będzie stosowanie szczegółowych rozwiązań zapobiegawczych i kompensacyjnych, takich jak wprowadzanie zieleni izolacyjnej, zakładanie lub odtwarzanie zadrzewień i zakrzewień, wprowadzenie systemów retencji wód opadowych czy zrównoważonych systemów gospodarki ściekowej, zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi ochrony środowiska. Dzięki tym rozwiązaniom projekt planu ogólnego gminy Wąpielsk zapewnia zrównoważony rozwój przestrzenny, minimalizując potencjalne negatywne oddziaływania na środowisko oraz gwarantując, że nowe inwestycje będą realizowane z poszanowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych gminy.

11. INFORMACJE O STOSOWANYCH METODACH SPORZĄDZANIA PROGNOZY

Ocena oddziaływania na środowisko projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk została przeprowadzona z zastosowaniem metod dostosowanych do charakteru dokumentu oraz skali przestrzennej objętej prognozą. Z uwagi na ramowy i strategiczny charakter planu ogólnego, zastosowano podejście umożliwiające identyfikację potencjalnych zagrożeń i presji środowiskowych związanych z realizacją przyszłych inwestycji, przy jednoczesnym uwzględnieniu niepewności wynikającej z braku szczegółowych ustaleń projektowych. Biorąc pod uwagę powyższe wytypowano następujące metody ocen oddziaływania na środowisko, które zostały wykorzystane w Prognozie i pomogły w określeniu przyszłych oddziaływań na środowisko:

- Prognozowanie przez analogię: polega na bazowaniu na wynikach obserwacji i pomiarów dotychczas wykonanych podobnych inwestycji i porównaniu ich z planowanymi, o podobnych parametrach.
- Prognozowanie eksperckie: oparte na bazie wiedzy, doświadczenia i intuicji eksperta, metoda ta z uwagi na wysoką skuteczność jest najczęściej stosowaną metodą w ooś. Bardzo często jest ona łączona z metodą prognozowania przez analogię. W prognozowaniu eksperckim wykorzystuje się informacje ze źródeł istniejących oraz dane zebrane poprzez monitoring lub pomiary i wizje terenowe.

W opracowaniu Prognozy zastosowano podejście metodyczne polegające na ilościowym i jakościowym scharakteryzowaniu zagrożeń i presji, jakie przyszłe inwestycje, które zostaną zrealizowane na podstawie zapisów planu, będą wywierać na środowisko. Dzięki takiemu podejściu każdą z przyszłych inwestycji potraktowano jako potencjalne źródło presji – stresora, które w zależności od charakteru oddziaływać będzie w rozmaity sposób na poszczególne komponenty środowiska. Najpierw przeanalizowano sieć powiązań pomiędzy komponentami środowiska a źródłami presji. Dzięki temu, w drugim etapie, stało się możliwe określenie oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych i skumulowanych na poszczególne komponenty środowiska. Takie postępowanie zapobiega pominięciu któregośkolwiek komponentu w ocenie oddziaływania na środowisko obszaru opracowania. Szczegółowe kryteria oceny metodą matrycową, a także założenia, jakie podjęto przy określaniu obu metod opisano w dalszej części opracowania.

12. PROPOZYCJE METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI USTALEŃ OCENIANEGO DOKUMENTU

Analiza skutków realizacji ustaleń projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk, ze względu na jego ramowy i strategiczny charakter, będzie możliwa przede wszystkim na dalszych etapach procesu planistycznego tj. w ramach sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz w toku indywidualnych procedur środowiskowych związanych z realizacją konkretnych inwestycji. Ponieważ plan ogólny nie przesądza o szczegółowej lokalizacji i parametrach inwestycji, rzeczywiste oddziaływania na środowisko można będzie w pełni ocenić dopiero na poziomie dokumentów szczegółowych. Proponowane w niniejszym opracowaniu metody analizy mają zatem charakter orientacyjny i będą wymagały uszczegółowienia w zależności od skali i rodzaju przedsięwzięć.

Rekomendowane metody analizy obejmują:

- analiza tempa i skali przyrostu terenów zurbanizowanych, ze szczególnym uwzględnieniem ich wpływu na spójność struktury przestrzennej gminy oraz zachowanie stref otwartych (SO) i dolin rzecznych (Drwęca, Rypienica),
- ocena rozwoju infrastruktury technicznej, w tym sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, oczyszczalni ścieków, systemów retencji wód opadowych oraz inwestycji w odnawialne źródła energii (fotowoltaika), z analizą ich wpływu na lokalne zasoby wodne i krajobrazowe,

- monitorowanie presji inwestycyjnej na obszary wrażliwe przyrodniczo, zwłaszcza na obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy (PLH040003), rezerваты przyrody „Rzeka Drwęca” i „Tomkowo”, fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody,
- ocena zmian w strukturze użytkowania gruntów, w tym skutków dla gleb rolnych wysokiej klasy, krajobrazu kulturowego i estetyki przestrzeni wiejskiej,
- analiza poziomu fragmentaryzacji terenów otwartych (pola, łąki, torfowiska, lasy) i ocena ciągłości korytarzy ekologicznych, co pozwoli ocenić stopień zachowania funkcji środowiskowych i buforowych,
- przegląd oddziaływań punktowych i liniowych źródeł zanieczyszczeń, w tym hałasu transportowego (drogi powiatowe), emisji z zakładów usługowych i gospodarczych oraz potencjalnych zanieczyszczeń wód i gleb,
- weryfikacja skuteczności działań zapobiegawczych i kompensacyjnych takich jak wprowadzanie pasów zieleni izolacyjnej, zachowanie powierzchni biologicznie czynnych, rozwój retencji i ograniczenia zabudowy na terenach podmokłych oraz zagrożonych powodzią w dolinie Drwęcy i Rypienicy,
- monitoring jakości komponentów środowiska, oparty o dane z państwowego monitoringu środowiska (WIOŚ, GIOŚ), obejmujący wody powierzchniowe i podziemne, jakość powietrza, stan gleb, poziom hałasu, PEM i bioróżnorodność,
- konsultacje społeczne i badania opinii mieszkańców, które pozwolą ocenić odbiór wdrażanych rozwiązań planistycznych oraz ich wpływ na jakość życia w poszczególnych miejscowościach gminy.

Zaleca się, aby monitorowanie skutków środowiskowych wynikających z realizacji ustaleń planu odbywało się regularnie i wieloaspektowo, przy współudziale jednostek samorządu terytorialnego, organów administracji oraz służb odpowiedzialnych za ochronę środowiska.

Proponowane metody analizy pozwalają na bieżące śledzenie wpływu realizacji planu na środowisko oraz wdrażanie działań korygujących w przypadku stwierdzenia zagrożeń. Ostateczna skuteczność monitoringu zależeć będzie od tego, w jakim stopniu i tempie plan ogólny znajdzie odzwierciedlenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Kluczowe będzie również zapewnienie spójności między dokumentami planistycznymi gminy Wąpielsk a narzędziami zarządzania środowiskiem oraz integracja aspektów środowiskowych z decyzjami inwestycyjnymi i przestrzennymi.

13. ANALIZA WARIANTOWA

Zaproponowany w projekcie planu ogólnego gminy Wąpielsk układ stref planistycznych będzie miał istotny wpływ na sposób kształtowania zagospodarowania przestrzennego gminy. Przyjęte rozwiązania mogą skutkować zmianami w strukturze użytkowania terenu, w szczególności w zakresie przekształcania gruntów rolnych i częściowego zwiększania powierzchni zurbanizowanej. Plan został jednak opracowany z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, lokalnych uwarunkowań środowiskowych oraz obowiązujących przepisów prawa. Jego zapisy świadomie minimalizują potencjalne oddziaływania na cenne zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, w tym obszary chronione związane z doliną Drwęcy.

W toku prac nad dokumentem przeprowadzono analizę możliwych wariantów przestrzennych, w tym propozycji zgłaszanych przez mieszkańców, jednostki pomocnicze, organy administracji i instytucje publiczne. Rozważane warianty obejmowały różne kierunki rozwoju zabudowy, gospodarowania terenami inwestycyjnymi i rekreacyjnymi oraz ochrony środowiska. Efektem tych analiz było wypracowanie najbardziej zrównoważonego rozwiązania, odpowiadającego na potrzeby lokalnej społeczności przy jednoczesnym poszanowaniu rygorów ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego.

Szczególny nacisk położono na racjonalne wykorzystanie terenów już przekształconych, w sąsiedztwie istniejącej zabudowy, a także na unikanie ekspansji zabudowy na obszary o wysokich walorach przyrodniczych – doliny rzek (Drwęca, Rypienica), jeziora, tereny podmokłe, torfowiska oraz kompleksy leśne. Dzięki temu ograniczono ryzyko rozproszonej urbanizacji i fragmentacji siedlisk przyrodniczych.

Plan ogólny stanowi kontynuację dotychczasowej polityki przestrzennej gminy, aktualizując ją i dostosowując do zmienionych uwarunkowań formalnoprawnych oraz społeczno-gospodarczych. Dokument pełni rolę narzędzia porządkującego, zapewniającego spójność działań planistycznych z ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Zastosowane w planie rozwiązania planistyczne, obejmujące:

- wyznaczenie stref planistycznych,
- określenie gminnych standardów urbanistycznych,
- wskazanie obszarów uzupełnienia zabudowy,
- uporządkowanie kierunków rozwoju funkcjonalnego gminy,

pozwalają na efektywne i zrównoważone kształtowanie przestrzeni, odpowiadające potrzebom demograficznym, inwestycyjnym oraz społecznym. Planowany rozwój odbywać się będzie w oparciu o istniejącą strukturę osadniczą, przy ograniczonej ingerencji w obszary cenne przyrodniczo, w tym objęte ochroną w ramach sieci Natura 2000 Dolina Drwęcy (PLH040003), rezerwatów przyrody („Rzeka Drwęca”, „Tomkowo”) i Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy.

Dla celów analizy porównawczej rozważono również wariant alternatywny – zakładający brak uchwalenia planu ogólnego i utrzymanie dotychczasowego stanu planistycznego tj. oparcie polityki przestrzennej wyłącznie na Studium i obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Wariant ten skutkowałby:

- ograniczeniem możliwości kompleksowego zarządzania przestrzenią gminy,
- zwiększoną presją urbanizacyjną na obszary o wysokich walorach przyrodniczych,
- brakiem dostosowania dokumentów planistycznych do obowiązujących przepisów prawa, w szczególności wynikających z nowelizacji ustawy planistycznej z 2023 r.

Mając powyższe na uwadze, jako wariant preferowany przyjęto realizację planu ogólnego w zaproponowanym kształcie. Rozwiązania przyjęte w dokumencie należy uznać za optymalne zarówno pod względem społecznym i gospodarczym, jak i środowiskowym. Uwzględniają one wyniki analiz przestrzennych, środowiskowych i infrastrukturalnych oraz postulaty zgłaszane w toku procedury planistycznej. Zaproponowane strefy i standardy urbanistyczne stanowią racjonalną podstawę dla dalszego, zrównoważonego rozwoju gminy Wąpielsk, gwarantując zgodność z prawem oraz spójność polityki przestrzennej na poziomie lokalnym i regionalnym.

14. OCENA PRZEWIDYWANYCH ZNACZĄCYCH ODDZIAŁYWAŃ NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY ORAZ INTEGRALNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ OBSZARÓW NATURA 2000

Na terenie gminy Wąpielsk zlokalizowany jest obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy (PLH040003), który obejmuje dolinę rzeki Drwęcy – jednego z najcenniejszych przyrodniczo cieków północnej Polski. Obszar ten chroni liczne siedliska przyrodnicze związane z doliną rzeczną m.in. lasy łęgowe i grądowe, starorzecza, torfowiska i łąki wilgotne, a także gatunki zwierząt, w tym bobra europejskiego, wydrę, nietoperze oraz liczne gatunki ptaków wodno-błotnych i migrujących. Dolina Drwęcy pełni także funkcję korytarza ekologicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zapewniającego ciągłość przyrodniczą w skali regionalnej.

Integralność ekologiczna tego obszaru zależy od zachowania stabilnych warunków hydrologicznych i jakości wód, utrzymania drożności korytarza rzecznego, a także ograniczenia presji urbanizacyjnej i fragmentacji siedlisk. Z tego względu ustalenia projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk zostały

opracowane w sposób respektujący cele ochrony Doliny Drwęcy oraz powiązanych z nią struktur przyrodniczych, w tym rezerwatu „Rzeka Drwęca” oraz fragmentu Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy.

W granicach obszaru Natura 2000 oraz w jego otoczeniu dominującą formą zagospodarowania pozostaje strefa otwarta (SO), obejmująca dolinę Drwęcy i jej dopływu Rypienicy, a także przyległe tereny leśne, rolne i łąki. Jej funkcje środowiskowe – retencyjna, przyrodnicza i krajobrazowa, zapewniają utrzymanie dużego udziału powierzchni biologicznie czynnych oraz ochronę korytarzy migracyjnych. Strefa ta pełni rolę bufora chroniącego wartości przyrodnicze przed presją urbanizacji.

Strefy zabudowy mieszkaniowej (SJ), zagrodowej (SZ) oraz usługowo-gospodarczej (SU, SP) zostały wyznaczone przede wszystkim w obrębie istniejących miejscowości, na terenach już częściowo przekształconych. Ich rozmieszczenie minimalizuje ryzyko ingerencji w obszar Natura 2000 oraz nie narusza spójności ekologicznej doliny Drwęcy. Co więcej, parametry urbanistyczne tych stref (m.in. ograniczenia intensywności i wysokości zabudowy, wymóg zachowania powierzchni biologicznie czynnych) pozwalają na harmonijne wpisanie nowych inwestycji w krajobraz i ograniczenie presji na obszary chronione.

Plan ogólny ma charakter kierunkowy – nie przesądza o realizacji konkretnych przedsięwzięć, a jedynie wskazuje ich potencjalną lokalizację. Każda inwestycja, która mogłaby oddziaływać na obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy, będzie podlegała szczegółowej ocenie w ramach sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub w procedurze decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Tym samym zachowana zostanie możliwość stosowania odpowiednich środków ochronnych, kompensacyjnych i minimalizujących.

Podsumowując, ustalenia projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk nie będą prowadzić do znaczącego negatywnego oddziaływania na cele ochrony i integralność obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy (PLH040003). Przyjęty układ funkcjonalno-przestrzenny sprzyja zachowaniu ciągłości korytarza ekologicznego Drwęcy, ogranicza ekspansję zabudowy w kierunku obszarów najcenniejszych przyrodniczo i umożliwia realizację polityki przestrzennej zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju.

15. WNIOSKI

W wyniku przeprowadzonej analizy ustaleń projektu planu ogólnego gminy Wąpielsk oraz ich potencjalnego oddziaływania na środowisko, stwierdza się, że dokument został opracowany z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań środowiskowych, przestrzennych, społecznych i infrastrukturalnych.

Ustalenia planu ogólnego w zakresie wyznaczenia stref planistycznych, określenia gminnych standardów urbanistycznych oraz wskazania obszarów uzupełnienia zabudowy porządkują strukturę przestrzenną gminy i ograniczają zjawisko rozpraszania zabudowy. Rozwój został ukierunkowany przede wszystkim w sąsiedztwie istniejących miejscowości oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, co minimalizuje presję na tereny szczególnie wrażliwe przyrodniczo. Do obszarów tych należą przede wszystkim dolina rzeki Drwęcy, jeziora, a także torfowiska, podmokłości, użytki ekologiczne, kompleksy leśne oraz grunty rolne o najwyższej klasie bonitacyjnej.

Plan pozostawia rozległe obszary otwarte (SO) oraz tereny zieleni i rekreacji (SN) bez intensywnej zabudowy, co sprzyja zachowaniu ciągłości ekologicznej, retencji wodnej i walorów krajobrazowych. Rozwiązania te pozwalają na ochronę kluczowych siedlisk i korytarzy migracyjnych, wspierają funkcje retencyjne oraz ograniczają ryzyko degradacji krajobrazu wiejskiego, który stanowi istotny element tożsamości gminy.

Uwzględniając powyższe, realizacja ustaleń planu ogólnego gminy Wąpielsk nie powinna powodować znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, pod warunkiem przestrzegania przepisów prawa oraz wymogów wynikających z dalszych procedur planistycznych i środowiskowych (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o środowiskowych

uwarunkowaniach). Dokument stanowi narzędzie wspierające zrównoważony rozwój przestrzenny gminy, zapewniając równowagę między potrzebami rozwojowymi a koniecznością ochrony wartościowych zasobów przyrodniczych i kulturowych.

16. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko do planu ogólnego gminy Wąpielsk jest dokumentem sporządzanym na podstawie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.). Dokument ten stanowi jedno z kluczowych narzędzi oceny wpływu polityki przestrzennej gminy na stan środowiska naturalnego, krajobraz oraz zasoby przyrodnicze.

Celem sporządzenia prognozy jest ocena przewidywanych skutków realizacji ustaleń zawartych w projekcie planu ogólnego, w kontekście konieczności zapewnienia ochrony środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi oraz zachowania zasad zrównoważonego rozwoju. Analizie poddano m.in. potencjalny wpływ na wody, glebę, klimat akustyczny, bioróżnorodność, krajobraz, jakość powietrza oraz zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców.

Z uwagi na ogólny i strategiczny charakter planu, do oceny przyjęto metodę analogii – powszechnie stosowaną w prognozach oddziaływania na środowisko w przypadkach, gdy brak jest konkretnych parametrów inwestycyjnych możliwych do bezpośrednich obliczeń. Pozwala ona na szacunkowe określenie możliwych oddziaływań na podstawie danych porównawczych, dostępnych analiz oraz doświadczeń z realizacji podobnych polityk przestrzennych.

Plan ogólny gminy Wąpielsk realizuje obowiązek ustawowy wynikający z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i stanowi fundament do dalszego planowania lokalnego, w szczególności sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Zgodnie z przepisami, decyzje WZ będą możliwe wyłącznie w granicach wyznaczonych Obszarów Uzupełnienia Zabudowy (OUZ).

Dokument porządkuje strukturę przestrzenną gminy poprzez wyznaczenie stref planistycznych i przypisanie im funkcji podstawowych oraz uzupełniających, w oparciu o aktualne użytkowanie, istniejące przekształcenia oraz kierunki rozwoju określone w Studium jak i planowane przeznaczenie terenów w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Określono także gminne standardy urbanistyczne, obejmujące m.in. parametry zabudowy, wskaźniki intensywności, udział powierzchni biologicznie czynnej oraz maksymalną wysokość budynków. Standardy te zostały dostosowane do lokalnych warunków przestrzennych, środowiskowych i społecznych, a ich celem jest zapewnienie ładu przestrzennego oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania inwestycji na środowisko.

W projekcie planu ogólnego gminy Wąpielsk wyznaczono następujące typy stref planistycznych, spośród 13 dopuszczonych w art. 13c ust. 2 upzp:

- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną, oznaczona symbolem SW,
- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną, oznaczona symbolem SJ,
- strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową, oznaczona symbolem SZ,
- strefa usługowa, oznaczona symbolem SU,
- strefa gospodarcza, oznaczona symbolem SP,
- strefa produkcji rolniczej, oznaczona symbolem SR,
- strefa infrastrukturalna, oznaczona symbolem SI,
- strefa zieleni i rekreacji, oznaczona symbolem SN,
- strefa cmentarzy, oznaczona symbolem SC,
- strefa górnictwa SG,
- strefa otwarta, oznaczona symbolem SO.

System przyrodniczy gminy tworzy spójną strukturę ekologiczną, opartą na dolinie rzeki Drwęcy i jej dopływach, jeziorach, mozaice użytków rolnych, zadrzewień śródpolnych, torfowisk i kompleksów leśnych. Obszary te w znacznej części objęte są różnymi formami ochrony przyrody – w granicach gminy znajduje się Obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy (PLH040003), Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy, rezerваты przyrody: Rzeka Drwęca i Tomkowo, a także pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Zachowanie integralności tych obszarów stanowi jeden z priorytetów polityki przestrzennej gminy. Projekt planu ogólnego uwzględnia te uwarunkowania, przypisując terenom cennym przyrodniczo funkcje planistyczne ograniczające możliwość intensywnej zabudowy i sprzyjające utrzymaniu ciągłości środowiskowej. Szczególną rolę odgrywa tu strefa otwarta (SO), obejmująca dolinę Drwęcy i Rypienicy, jeziora, tereny rolnicze wysokich klas bonitacyjnych, obszary leśne, torfowiska oraz łąki wilgotne i podmokłe. Strefa ta pełni kluczowe funkcje przyrodnicze i krajobrazowe: wspiera migrację zwierząt w ramach korytarzy ekologicznych o znaczeniu regionalnym, zapewnia naturalną retencję wód, ogranicza skutki zjawisk ekstremalnych (susze, powodzie), a także chroni mozaikowy krajobraz rolniczo-przyrodniczy typowy dla gminy. Takie podejście sprzyja zachowaniu bioróżnorodności, integralności sieci ekologicznej oraz otwartego charakteru krajobrazu wiejskiego, jednocześnie zmniejszając presję inwestycyjną na obszary kluczowe dla ochrony przyrody i dziedzictwa krajobrazowego gminy Wąpielsk.

Wpływ realizacji planu ogólnego gminy Wąpielsk na środowisko będzie w dużej mierze zależał od lokalizacji i charakteru nowych inwestycji. Na terenach już zurbanizowanych ustalenia planu mają charakter porządkujący, sprzyjają dogłęszczeniu zabudowy w obrębie istniejących miejscowości jak Bielawki, Długie I, Długie II, Kierz Półwieski, Kiełpiny, Kupno, Lamkowizna, Półwiesk Duży, Półwiesk Mały, Radziki Duże, Radziki Małe, Ruszkowo, Tomkowo, Wąpielsk I, Wąpielsk II, Łapinóż-Rumunki oraz Łapinówek, gdzie funkcjonuje podstawowa infrastruktura techniczna i komunikacyjna. Choć lokalnie może się to wiązać ze wzrostem presji np. zmniejszeniem udziału powierzchni biologicznie czynnej, zwiększeniem natężenia ruchu czy poziomu hałasu, to w skali całej gminy przyjęte rozwiązania pozwalają efektywniej wykorzystać dostępne zasoby przestrzenne i ograniczyć presję inwestycyjną na obszary o wysokiej wartości przyrodniczej i krajobrazowej, w tym dolinę Drwęcy i jej dopływ Rypienicy, jeziora, obszary torfowisk i podmokłości oraz fragmenty kompleksów leśnych.

Potencjalne negatywne oddziaływania mogą pojawić się w wyniku przekształceń terenów dotąd niezainwestowanych, w tym gruntów rolnych i fragmentów krajobrazu o wysokiej wartości przyrodniczej. Plan jednak ogranicza możliwość ekspansji zabudowy w dolinach rzecznych, w strefach podmokłych, torfowiskowych i leśnych, a każda inwestycja mogąca znacząco oddziaływać na środowisko, zwłaszcza w sąsiedztwie obszaru Natura 2000, będzie podlegała procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

Podsumowując, projekt planu ogólnego gminy Wąpielsk został opracowany z poszanowaniem lokalnych uwarunkowań środowiskowych i przestrzennych. Ustalenia dokumentu nie powinny prowadzić do znaczącego pogorszenia stanu środowiska, pod warunkiem przestrzegania przepisów prawa i wdrażania środków ochronnych na dalszych etapach planowania. Dokument ten sprzyja zrównoważonemu rozwojowi gminy, łącząc potrzeby społeczne i gospodarcze z koniecznością ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych.

17. OŚWIADCZENIE

Oświadczam, że spełniam wymagania art. 74a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.). Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Paulina Matecka
uprawniona do wykonywania ocen
oddziaływania na środowisko
na podstawie art. 74a ustawy
z dnia 3 października 2008 r.
o ocenach oddziaływania na środowisko

18. LITERATURA I WYKORZYSTANE MATERIAŁY

- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego;
- Bank Danych o Lasach;
- Centralna Baza Danych Geologicznych;
- Dane udostępnione przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej;
- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody;
- Dane udostępnione przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej;
- Geoportal Państwowej Służby Hydrogeologicznej <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>;
- Geoserwis Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>;
- Informacja dotycząca zakładów dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej województwa kujawsko-pomorskiego;
- Internetowy System Osłony Kraju;
- Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Myszałek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R., Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011;
- Mapa Podziału Hydrograficznego Polski;
- materiały Państwowego Instytutu Geologicznego i Państwowej Służby Hydrogeologicznej;
- materiały Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej;
- Opracowanie ekofizjograficzne do planu ogólnego dla gminy Wąpielsk, GEOECOM, październik 2024 r.;
- Państwowy Rejestr Granic;
- Program ochrony środowiska powiatu rypińskiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025;
- Roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim. Raport wojewódzki za rok 2023, kwiecień 2024, WIOŚ Bydgoszcz;
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 29 sierpnia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Dolina Drwęcy PLH280001;
- Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Kraż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W., 2018, Physico-geographical mesoregions of Poland - verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. Geographia Polonica, vol. 91, no. 2.;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk;
- Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski, arkusze: Brodnica, Golub-Dobrzyń, Książki, Rypin;
- System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych „MIDAS”;
- Uchwała nr XXXVIII/656/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 listopada 2017 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy;
- Uchwała nr LIX/804/23 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2023 r. w sprawie określenia programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej – aktualizacja;
- Uchwała nr LXI/851/23 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 września 2023 r. w sprawie audytu krajobrazowego dla województwa kujawsko-pomorskiego;

- Uchwała nr III.14.2024 Rady Gminy Wąpielsk z dnia 11 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania planu ogólnego gminy Wąpielsk;
- Woś A., 1999, Klimat Polski, PWN, Warszawa;
- Zarządzenie Nr 0210/24/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Tomkowo";
- Zarządzenie Nr 0210/25/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. w sprawie ustalenia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Tomkowo";
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH280001 z późn. zm.;
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 17 października 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody Rzeka Drwęca;
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 23 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Rzeka Drwęca”.

Paulina Matecka
uprawniona do wykonywania ocen
oddziaływania na środowisko
na podstawie art. 74a ustawy
z dnia 3 października 2008 r.
o ocenach oddziaływania na środowisko